

Ozioma Jesu Kristi Lekę Kę Makị Dọn De E

*Onyę Jęnkọ D'a Kwanị Kraisti Uzọ
(Azaya 40.3; Malakaị 4.5; Mat 3.1-12; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)*

¹ Enjna kę ozioma banyeni Jizosị hụn wụ Kraisti, Onyę ahụn Osolobue tumé, hụn wụ Nwa Osolobue dọn bidon: ² Nokę kę wę dọn de e imę ehụhụo Azaya onyę-amụma, “Osolobue sị, ‘Lee e, m rị e zi onyę-ozi m n'o buru n'i uzọ, n'o kwan'i uzọ.’

³ Olu onyę ohu rị a han imę atụ, a sị, ‘Kwa ni ni Di-nwọnni-enyi uzọ; mémé ni uzọ a n'o zinrin!’ ”

*Jonu Hun E Mę Mirin-Chuku A Kwadememę Wę
Make Obibia Jesu*

⁴ Jonu hụn e mę mirin-Chuku nō pụha, mama ọkwa imę atụ, a sị wę gha imę njo wę roghari, keni wę mę wę mirin-Chuku wę gi a ghosi n'e rogharigụo wę, keni Osolobue gbaghari wę njo.

⁵ Ndị ile rị umu-alị ndị rịsonmę Judia lę ndị Jerusalém ile hụ e jen d'e kunrun Jonu, wę hụ e kupụha njo wę, o hụ e mę wę mirin-Chuku imę Iyi Jodani. ⁶ Jonu yi ewuru wę gi eñenrẹn anụ w'a kpo kamelụ mémé; akpukpọ-anụ k'o gi kẹnmę ukun e. Ihiẹn-oriri e wụ igurube lę mirin-eña wụn rị ofia.

⁷ O hụ a sị wẹ, “Onye kanị m lala m azụn, erudeni m onye jenkọ d'e hulua ali topụ eriri akpukpo-ukụ a. ⁸ M rị e gi mirin mmaka e mè ọnụ mirin-Chuku, kanị, 'ya nwẹn jenkọ d'e gi Mmọn-nso mè ụnụ mirin-Chuku.”

Jonu E Mè Jesu Mirin-Chuku, Ekwensu A Nwan Jesu

(Mat 3.13—4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Ogęn hụ, Jesu nọ gha Nazaręti rị azụn Galili bịa, 'ya kę Jonu nọ mè e mirin-Chuku imē Iyi Jodani. ¹⁰ Hun Jesu gihụ gha imē mirin pụha, o nọ hun kę elu-igwere kpupụ, hun kę Mmọn-nso gi ụdị nduru hidanla, bịa d'a nökwasị a. ¹¹ 'Ya olu nọ gha elu-igwee sị, "Iyü wụ ezi Nwa m; ihiẹn i a sọka m."

¹² Ozigbo hụ, Mmọn-nso nọ nu e shi imē atụ. ¹³ O nọ nodi ebahụn akpụ-uhuohin ọgunnaị, iya lę ejeanụ rị ichen-ichen. Ekwensu hụ a nwan a; ndị mmọn-ozi hụ e yen'ę eka.

Jesu E Bidon Orụn A

(Mat 4.12-17; Luk 4.14-15)

¹⁴ Ogęn wẹ gi kpokingụụ Jonu ye imē ụlo-ngan, Jesu nọ bịa Galili d'e zime ozioma Osolobue. ¹⁵ O hụ a sị, “Ogęn e zuguo, Ali-eze Osolobue a rịguo nsue! Rogharị ni, ụnụ e kweri ozioma!”

Jesu A Kpoma Ndị K'e Sὸnn'ę

(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁶ Ebe Jizosị ghakọ mkpennren “Ohimin” Galili, o nọ hun Saimonu lę Andurụ nwẹnẹ e ebe wẹ rị a tụ oga e ye imē mirin ahụn, makeni azun kę w'a kụn. ¹⁷ Jizosị nọ sị wẹ, “Sὸnmę ni m, m sikọ d'e mè ọnụ wuru ndị a kụha ihiyan rịkẹ azun.” ¹⁸ Wẹ nọ la ọga wẹ tọ ozigbo, sὸnmę e.

19 O jènshi ihun èkeré, o nò hùn Jemisi lè Jònù, ümù Zebèdi ebe wé rì imè ugbo-mirin wé e dònzi oga wé. **20** O nò kpò wé ozigbo; wé nò na nèdi wé lè ndí wé we orùn tò imè ugbo, sònme e.

*Jesu A Chupù Eje-mmòn Rì Imè Okènnye Ohu
(Luk 4.31-37)*

21 Wé nò shi obodo Kapanom; o ru Uhùohin Izu-ikèn, o nò banye ulò-ofufe rì ebèhù d'a kuzi. **22** Nkuzi e nò tù wé enya, makèlè o kuzi nòkè onyé oku rì èka èlé nòkè ndí-nkuzi Iwu. **23** Ogèn hù daj, o nwòn okènnye ohu eje-mmòn rì imè e, hùn rì imè ulò-ofufe wé. Okènnye hù nò yi oro, sì, **24** “Hapù enyi ye, k'i gi enyi e mè, Jesu onyé Nazareti? I bìa d'e tikpò enyi? A marìngò m onyé i wù, yù wù Onye-nso Osolobue.” **25** Kanì, Jizosì nò jugbo eje-mmòn hù, sì a, “Kpumè onu; gha imè e puhal!” **26** Eje-mmòn hù nò se okènnye hù, gi okèn olu yi oro, gha imè e pu. **27** O nò tù wé ile enya, wé hù a jù ibe wé, sì, “Kì wù hùnni? Onwan wù nkuzi ohun—hùn ikèn rì! O gwadé eje-mmòn oku, wé hù a gbaye e!” **28** Ozigbo, otiti e nò kpogbari egberé Galili ile.

*Jizosì A Zuò Ndí Bu ọda
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

29 Hùn Jesu gihù gha imè ulò-ofufe ahùn pù, ìya lè Jemisi lè Jònù nò banye iwe Saimonu lè Anduru. **30** Emu rì a kù nné nwunyé Saimonu, o diné edine, ehù okùn rì e nwun e. Ozigbo, wé nò gwa Jesu ni emu rì a kù a. **31** Jizosì nò jen d'e kunrun e, kwondon e èka, welì e enu, ehù okùn hù nò hapù a; o nò lemè wé obia.

32 O ru ogèn enyasi, ogèn anwùn gi rogùu, wé nò wéhen'e ndí emu ile lè ndí eje-mmòn rì imè wé.

33 Ndị obodo hụ ile e jun ọnụmuzo; **34** Jesu nọ zuo ndị bu odata emu ichen-ichen rị a kụ, chupusonmę eje-mmón bu odata, o ninị eje-mmón ndị hụ kú oku makeni a maringuo wę onyę o wụ.

*Jizosí E Zisónmę Oziomá Imę Galili
(Luk 4.42-44)*

35 O ru uzо-utuntun, ebe eki keleni fonchanpu, o nọ zopu egwa, jenmę ebe ihiān rileni, o nọ nọ ebēhu meme ekpere. **36** Saimonu lę ndị 'ya lę wę wị nọ choma a. **37** Ogēn wę gi hūn a, wę nọ sị a, "Ihiān ile rị a cho i." **38** O nọ sị wę, "Nị enyi shizi ni obodo ndị ozо rị eħu ebeni, keni m zizikwo oziomá imę wę. Makeni 'ya wụ ihiēn m bịa d'e mę." **39** O nọ ghagbari azuṇu Galili ile, e zisónmę oziomá imę ulo-ofufe wę rị ichen-ichen, a chupusonmę eje-mmón.

*Jizosí A Zuо Onye-oti
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)*

40 Okennyę ohu emu otı rị a kụ nọ bịa d'e kunrun Jesu, gbu osekpu, riomá a, sị a, "Omęni y'a chogho, nibe i saeka zuo m, a rị m ḥchan." **41** Omiken e nọ mę Jizosí, o nọ tịnpu eka metu a, sị a, "A chogho m! Dinhin, n'i rị ḥchan!" **42** Ozigbo, otı hụ nọ gha eħu a pu, o nọ rị ḥchan! **43** Jizosí nọ zi okennyę hụ lama ozigbo, ogēn o gi dokènmegu a eka ntin, **44** sị a, "A gwakwole onyę ọwule ihienni; ka, jen d'e we enwèn i għosxi onyę nchħu-ejan n'o lele i, y'e weri ihiēn ndị hụ Mozizi ku imę Iwu gi chħ-ejan, n'i gi għosxi wę ni y'a rīguo ḥchan." O nọ sị a lama. **45** Kanji, okennyen i a ghaggu ebahun pu, o nọ kusonmęde ihienni ebe ile. O kukkanmę ihienni, nke wụ ni Jesu asazini eka puhha imę obodo ebe ihiān a nọ hūn a, kama,

o ghasonmę azuṇun ihiān bileni, kani wę huzikwo a gha ebe ile a bia ebahun d'e kunrun e.

Isi Nke Ebụo

*Jesu A Zuo Onye-oro
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Akpu-uhuqhin ole a ghaguu, Jesu no kinhen Kapanom, o no kpogbari n'o ri ulo. ² Ndị bu oda no gbakikome, nke wu ni ụzọ eruzini wę, kę imę ulo kę ihun-ezi, o nwonzini ebe e ru ihiān. Jesu hu a gwa wę oku-Chuku. ³ 'Ya kę ikennyę no buhen'e okennyę ohu oro kinmin; ikennyę eno bu e. ⁴ Makeni ahunni wę ụzọ d'e kunrun Jesu ufiri ni ihiān jun ebēhụ, wę no nyinrin elu ulo, be oghe ye e elu ebe Jesu wuzo. E begu wę oghe ye e, wę no gha ebēhụ do onye hu oro kinmin lę ute e ye ihun Jesu. ⁵ Ogen Jizosi gi hụn okukwe wę, o no si onye hu oro kinmin, "Nwa m, a gbaghariguo wę i njø i."

⁶ O nwọn ndị-nkuzi Iwu nödisonmę ali ebahun, wę hu e ro ihienni imę obi wę, a si, ⁷ "Kị hain okennyen'i gi e ku ẹnina? O ri e ku aru! Onye e ri-eka a gbagharị njø wezuka Osolobue sụo!?" ⁸ Ozigbo, Jesu no marin imę mmón ihiēn wę ri e ro imę obi wę. O no si wę, "Kị hain onu gi e ro ụdi iroroni imę obi unu? ⁹ Elee hụn ka nfe: isi onye-oron'i, 'A gbaghariguo wę i njø i'—ra isi a, 'Lihi otø, heri ute i n'i jenmę ijen?' ¹⁰ Kanị, ni m ghosi onu ni Nwa nke Ihiān nwọn ikèn o gi a gbagharị njø elu-ụwa." O no si onye-oro hu, ¹¹ "M si i, lihi otø, heri ute i, lama iwe i!" ¹² O no lihi otø, heri ute e ozigbo, gha ebahun pụ—id'enyə wę ile; nke wu ni o tu wę ile

enya, wę nō jama Chuku mma, sị, “Enyi ahụntuni ihiẹn nō enịna mbụ!”

*Jesu A Kpọ Livai
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)*

13 'Ya Jesu nō jenmèzi mkpènren mirin Galili. Igunrun ihièn nō fihunmè e, o nō kuzi wę. **14** Ebe o ghafekọ, o nō hụn Livai nwa Alifiosi k'ọ nödị alị ọdụ ndị ugwo-isi, o nō sị a, “Sonmè m.” Livai nō lihi ọtọ, sonmè e.

15 Ogen Jesu gi rị e ri ihièn-oriri iwe Livai, ndị bu ọda imẹ ndị a na ugwo-isi lę ndị ozo wę gi njọ marịn hụ e sòn Jesu lę umụ-azụn a e ri ihièn-oriri, makèni ndị rị e sòn n'ē bu ọda. **16** Ogen ndị-nkuzi Iwu hụn rị imẹ ndị Itu-Farisi gi hụn nị 'ya lę ndị njọ hụ lę ndị a na ugwo-isi rị e ri ihièn-oriri, wę nō sị umụ-azụn a, “Kị haín o gi e du ndị a na ugwo-isi lę ndị ozo wę gi njọ marịn e ri, a ra?” **17** Ogen Jesu gi nụ ihièn wę rị e ku, o nō sị wę, “Ndị ehụ rị iken ara chọ dibie, kama, ndị emu rị a kụ wụ ndị a chọ dibie; ẹle ndị ezi-omumè kẹ m bia d'a kpọ, kama, ndị njọ kẹ m bia d'a kpọ.”

*Ajụju Banyeni Ibu-ọnụ
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)*

18 O nwọn ogèn umụ-azụn Jönü lę ndị Itu-Farisi gi rị e bu ọnụ. Wę nō bia d'a jụ Jesu, sị, “Kị haín umụ-azụn Jönü lę umụ-azụn ndị Itu-Farisi gi e bu ọnụ, bụ umụ-azụn i a ra bu?” **19** Jizosị nọ za wę, sị, “Nị ndị bia agbamehleruọ bu ọnụ ebe okènnye rị a gba ekukwọ rị imẹ igunrun wę? Mba nụ! Ebe wę lę okènnye hụ rị a gba ehuleruọ rị, ebuko wę ọnụ. **20** Kanị, ogèn lala hụn wę jenkpọ d'e gi wepụ okènnye

hụ rị a gba erekukwọ imẹ wẹ, ogēn hụ, e bumē wẹ ọnụ.”

²¹ “O nwɔnni onyę e gi ekwa ọhụn a kwakin ekwa akan. O gi e kwakin ẹ, nke ọhụn ahụn e hekapụ, o tikakẹnme.”

²² “O nwɔnzikwọnị onyę e gi ihiẹn akan a gbaye manya ọhụn. O gi e gbaye ẹ, manya hụ a gbawapụ a, kẹ manya kẹ ihiẹn wẹ gi gbaye ẹ a la iwi. 'Ya wụ, gi nwan ihiẹn ọhụn gbaye manya ọhụn.”

*Ajụjụ Banyeni Uhuohin Izu-ik'en
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Uhuhohin Izu-ik'en ohu, Jesu ghakọ imẹ ugbo ọka witi, ebe wẹ ghakọ imẹ ugbo hụ, 'ya umụ-azụn a nọ ghoriama ọka-witi. ²⁴ 'Ya ndị Itu-Farisi nọ sị a, "Kị hain wẹ gi a ghọ ihiẹn ugbo Uhuhohin Izu-ik'en, wẹ rị a dan Iwu."

²⁵ 'Ya Jesu nọ sị wẹ, "Ya wụ, ụnụ agụntuni ihiẹn Defidi mẹ ogēn o gi nwẹ mkpa, ogēn egụn gi rị a gun iya lẹ ndị wẹ ile wị? ²⁶ K'o dọn banye imẹ ulọ Osolobue ogēn Abiata gi wụ onyę-isi nchụ-ejan, ri brédi-nsọ hụ w'e bupuhani Osolobue, hụn o mè ni Iwu sị nị onyę ozọ erikọ a mmanị ndị nchụ-ejan; kanị Defidi ri e eri, yezikwọ ndị 'ya lẹ wẹ wị."

²⁷ Ya Jesu nọ nwan sị, "Makę ɔrịnimma ihiān kę wẹ gi tumę Uhuhohin Izu-ik'en, egini wẹ ufiri Uhuhohin Izu-ik'en ke ihiān. ²⁸ 'Ya wụ nị mmę wụ Nwa nke ihiān wụ Nna—kę ebe oku Uhuhohin Izu-ik'en rị."

Isi Nke Etọ

*Okęnnye Eka Ohu Nwụnhụn
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Ya Jizosi no banyezi ulo-ofufe. Ime ulo-ofufe ebahun, o nwé okennyé eka ohu nwunhun rín'a. ² Wé no kemé Jesu nke ni wé hún k'o jénkó d'a zuo a Uhuhin Izu-ikén keni wé gi e ma a ikpe. ³ 'Ya o no si okennyé hú eka nwunhun, "Púha ihun ebeni." ⁴ O no si wé, "Elee hún ke Iwu kwadon ni wé e mé Uhuhin Izu-ikén? Ime ihián ihién ri mma ra imé ihián eje-ihién? Izuo ihián ra igbun'e?" Kaní a gba w'a nkintin.

⁵ Jizosi no gi iwe lehunmè wé, makéni o fúka a ni obi wé e zéké. 'Ya o no si okennyé hú, "Tínpú eka i." O no tínpú a, eka a no ri mma. ⁶ Ndí Itu-Farisi no pú; 'ya wé ni ndí itu Hérodú no zumé umé kę w'a don gbu Jesu.

Eje-mmón A Koma Jizosi Enya

⁷ Jesu le umú-azúun a no pú, jenmè mkpénren iyi Galili; igunrun bugbu enwén e ọda no gha Galili sonmè e. ⁸ Ndí bu ọda ghazíkwo Judia le Jerusalém le Idumía le azúun nökunmè Taya le Sidonu bia. Ndíni bia makéni wé nü ihién ile Jesu ri e mé. ⁹ O no si umú-azúun a kwademén'e ugbo-mirin maké ufiri igunrun hú, amamgbe w'a kpangbu e. ¹⁰ Makéni ndí ile emu ri a kú ri a fufa a keni wé metu a eka, makéni o zuoguo ndí bu ọda mbú. ¹¹ Ogen ọwule ndí eje-mmón ri imé wé gi hún a, a danní w'a alí, yi oro, si, "Iyú wú Nwa Osolobue!" ¹² O gbakenmè eje-mmón ndí hú mkpiñsin-eka, si wé ekukwole onye o wú.

Jizosi E Tumé Ndí-ozí Pú-ichéñ Mmèbúo (Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Omegúú, Jesu no si elu oke, kpó ndí hún o cho, wé no bia d'e kunrun e. ¹⁴ O no horí mmadú

mmebu, kpo wé ndi-ozi pü-ichèn, ni wé du e ndi, n'o zipu wé d'e zi ozioma ¹⁵ lèzikwò ni wé hùn uzò nwé ikèn w'e gi a chupu eje-mmón. ¹⁶ Mmadú mmebu hù o tumé wú: Saimonu (hùn Jesu tu Pita); ¹⁷ Jemisi le Jónu—wé ebú wú umu Zébedi (ndi hùn o tu “Bonagesi”, ya wú Umú Akpabo); ¹⁸ le Andurú le Filipu le Batolomi le Matiu le Tamòsi le Jemisi nwa Alifiosi le Tadiosí le Saimonu hùn te ri ndi gi eka-ikèn e mè ni wé chupu ndi Rom ri a kí ali wé, ¹⁹ lezi Judasi nwa Iskarotu hùn re Jesu ogèn ikpazuún.

*Jizosí le Bézibò Onyè-isi Eje-mmón ile
(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)*

²⁰ 'Ya Jesu nò lama; igunrun ihiàn nò gbakikomézi, nke wú ni 'ya le umu-azùn a ahündeni efe ri ihièn-oriri. ²¹ Ogen ezi-le-ulò Jesu wé gi nù a, wé nò bia ni wé weri e, makelé wé nù ké ndi ihiàn ri e kusònémé, a sì, “Era a pumaguó a!”

²² Ndì-nkuzi Iwu gha Jerusalèm bia nò sì, “Onyè-isi eje-mmón ile wú Bézibò ri imé e; ikèn Bézibò onyè-isi eje-mmón ile k'o gi a chupu eje-mmón.”

²³ 'Ya Jizosí nò kpozuhàn wé ebe o ri, gi ilu gwa wé oku, sì, “Naní ké Ekwensu a don chupu Ekwensu?”

²⁴ Ali-eze ówule kebeni, asakozi eka wuzo. ²⁵ Ikpun-ulò kebeni, asaeka turu. ²⁶ 'Ya wú, omèni Ekwensu e buguo lúmaní enwèn e, omèni o kebeguo—o sakó eka turu, nke e a guguo!

²⁷ Kaní, o nwònni onyè jènkò d'a s'eka banye iwe dikèn, kíri ihièn ri iwe e mmaní o bu uzò kènmègùù a—ogèn hù k'o nò saeka banye, kíri ihièn ri iwe e.

28 “M rị a gwa ọnụ ezioku, wę sikọ d'a gbagharị njo ile ihiān mè lę eje-oku ọwule wę ku; **29** kanị agbagharikò wę onyę ọwule ku aru banyeni Mmɔn-nso, onyę hụ e meołe njo itebite.” **30** O ku ihienni makèni wę rị a sị nị “Eje-mmɔn rị imẹ e.”

*Nnè Lẹ́ Umunę́ Jesu
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

31 Nnè Jizosị lę umunę Jizosị nō bịa, turu ihun-ezi, zi ozi jenn'e, sị a bịa. **32** Igunrun ihiān nödışonmè ali, fihunmè e; 'ya wę nō sị a, “Nnè i lę umunę i ikènnỵe lę [umunę i ikpoho] rị ihun-ezi, a jụ ukwere i.” **33** 'Ya ọ nō shiarị wę, sị, “Onyę wụ nnè m? Elee ndị wụ umunę-m-ikènnỵe?” **34** O nō lehunmè ndị hụ nödışonmè ali, fihunmen'e, sị, “Lee nnè m lę umunę-m-ikènnỵe ebeni! **35** Onyę ọwule hụn e mè uche Osolobue wụ nwènè-m-ikènnỵe lę nwènè-m-okpoho lę nnè m.”

Isi Nke Èno

*Ilu Jesu Gi Onyę-ugbo Ta
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

1 Jesu nō nödị mkpènren mirin Galili kuzimezi. Igunrun higbu enwèn e ogbe nō fihunmè e, nke wụ nị ọ nō banye imẹ ugbo rị imẹ mirin ebahụn d'a nödị ali, igunrun hụ ile nō nödị akpakalị mkpènren mirin Galili ebahụn. **2** O nō gi ilu kuzi wę ihièn bu odata. Imẹ nkuzi e, ọ sị wę, **3** “Gon ni ntịn! O nwè onyę-ugbo jen d'a gha mkpuru imẹ ugbo. **4** Ogèn o gi rị a gha a, mkpuru ndị hụ imẹ wę a danye ọkp'uzo, nnunu nō bịa d'e ripu wę; **5** mkpuru ndị hụ imẹ wę a danye ali ọmụma, ebe ejan riléni odata. O pupuha ozigbo, makèni o jenteni imẹ ejan. **6** Ogèn anwụn gi

wa, o ma a, o no shinwun, makeni mkgogun arı a; ⁷ mkgurụ ndị hụ imẹ wẹ a danye imẹ ogun, ogun ahụn no sue, dungbu e, o mizini mkgurụ; ⁸ kani ndị hụ imẹ wẹ a danye ali ri mma, o pupuha, sue, du, mi mkgurụ mmagi-mmagi: ndị hụ imẹ wẹ a bawaye uzoriri kwasi ogun, ndị hụ imẹ wẹ uzorogun eto, ndị hụ imẹ wẹ uzorogun isen.”

⁹ Ya o no si, “Onye nwon ntin o gi a nụ ihiẹn, ‘ya nụ!’”

*Ihien Hain O Gi E Gi Ilu A Kuzi
(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Ogen 'ya suqo gi nodi, ndị fihunmen'e le umu-azụn a mmębụo hụ no jumaa nkowa ilu hụ. ¹¹ O no si wẹ, “Onu kę wę ye oghere ịmarin ihiẹn-mini rịsonmę Ali-eze Osolobue, kani nke ndị ri ogbe, ilu kę wę gi a gwa wę ihiẹn ile; ¹² keni ihiẹn hụ Ekukwonso ku hụn uzorogu, Ekukwonso si,
‘Wę sikọ d'e lee ilee
kale eleghako wę uzor,
a nụ onunu-onunu
kani aghotakọ wę,
amamgbe wę e gbehutu d'e kunrun Osolobue,
o gbagharị wę njọ wę.’ ”

*Jesu A Kowia Ilu Hụ O Gi Onye-ugbo Ta
(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)*

¹³ Ya o no ju wę, si, “Onu aghotanị iluni? Nanị kę unu e gi nwan ghota ilu ile?” ¹⁴ M gi onye-ugbo ahụn e ku onye ri a ghaye oku-Chuku. ¹⁵ Mkgurụ ndị hụ danye ọkp'uzorogu oku ndị hụ wę ghaye, hụn o me ni ogen wę gi nụ a, Ekwensu no bia ozigbo d'e wefụ oku hụ wę kụn imẹ wę. ¹⁶ Ndị hụ wę ghaye ali ọmụma wụ ndị hụ nụ oku hụ, e gi wę iğhogho

nabanhan a ozigbo, ¹⁷ kanị, e nwę wę nkporogun; w'a toḥu ekere sọ. Nsɔngbu mọbụ ukpokpo gi ufiri oku ahụn wę nụ bia, a danpụ wę ozigbo. ¹⁸ Mkpurụ ndị hụ wę ghaye imẹ ogun wụ ndị hụ nụ oku hụ, ¹⁹ kanị ufiri ni wę rị e hue uhue banyeni ihiẹn uwani le ni akụ-le-uba* uwa rị a la wę enya le egun ihiẹn ndị ozọ, wę ile banhan, a kpangbu wę oku hụ, ọ mikozị mkpurụ.

²⁰ Kanị ndị hụ wę ghaye alị rị mma wụ ndị hụ nụ oku hụ, nabanhan a, mi mkpurụ mmagi-mmagi uzọ iri kwasi ogun, ndị hụ imẹ wę a bawaye uzọ ogun-eto, ndị hụ imẹ wę a bawaye uzọ ogun-isen.”

*Ukpé Rị Okpuru Afere
(Luk 8.16-18)*

²¹ 'Ya Jizosị no sizi wę, "Onyę e węhe ukpé e bu e e che okpuru afere, mọbụ okpuru bedi? Ele enu obu-ukpé kę w'e bu e e che? ²² O nwọnni ihiẹn zuerini hụn jenkoleni d'a wa, mọbụ ihiẹn ọwule wę kpumę hụn jenkoleni d'a wa. ²³ Onyę nwę ntin o gi a nụ ihiẹn, 'ya nụ!"

²⁴ 'Ya ọ no sị wę, "E gikwo ni ihiẹn unu nụ e dọn! Mkpu i gi mayeni ihijan kę wę jenko d'e gi mayeni i, kanị wę sikọ d'a machedeni y'e. ²⁵ Makeni, onyę hụn nwени kę wę sikọ d'e yecheni; kale onyę hụn nwọnleni a napudę w'a kę hụn o nwę."

Ihien Jesu Gi Ihien-ugbo Rị E Sueni Kuzi

²⁶ Jesu no sizi wę, "Ali-eze Osolobue no kę ebe okenneye ohu no ghigha mkpurụ ye alị ugbo, ²⁷ jenme—o hụ a ranhin e tēnhin uhinhin lę efinnai, ihiẹn ọ kụn no pu, sue, bụ okenneye hụ a marin k'o

* **Isi Nke Ẹnɔ:19** "Akụ-le-uba" kę wę ka a kpọ, kanị Ịka a kpozị a ẹfee.

dòn mè. ²⁸ Alì e gi ẹka a e yeni ihièn-akunkùn ẹka e sue, a mì mkpuru. O bu'zø gbapu, osisi e a púha, o mì mkpuru. ²⁹ Mkpuru karaguhù, okènnye ahùn e weri ihièn o gi a ghò ihièn-ugbo banye d'a ghòma a, makèni ogèn ighò-mkpuru e ruguo.”

*Ilu Jesu Gi Mkpuru Mostadi Ta
(Mat 13.31-32, 34; Luk 13.18-19)*

³⁰ Jizosì nò sìzì, “Kìnì kẹ ènyi e gi ma atù Alì-eze Chuku? Elee ilu kẹ ènyi sikò d'e gi kòwa a? ³¹ O rikè mkpuru mostadi, hùn o mè ni 'ya kachanrin ntìn imè mkpuru osisi ile; ³² kanì wé kùn a, o sue, o hi-ogbe karì ihièn-akunkùn ndì ozò ile w'a kùnye imè ugbo. O wa agala hi-ogbe, nke wù nì nnunu a bìa d'a kù èkù e ye elu e.”

Ilu-ilu Kẹ Jizosì Gi E Ku Oku

³³ Jesu nò gisònmè ilu bu ọda nò ènína gwa wé oku-Chuku; o gwa wé ke wé a sa ẹka ghòta; ³⁴ o gwanì wé oku mmaka, ilu suò k'o gi gwachanrin wé oku; kanì, 'ya lè umù-azùn a suò nòdì, o kowachanrin nì wé ihièn ile.

*Jizosì A kùsì Ebiri-mirin
(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Ogèn ènyasi uhuohin hù, Jizosì nò sì wé, “Nì ènyi fetu ni azùn mirinni hùn-èbò.” ³⁶ 'Ya wé nò latò igunrun ahùn; umù-azùn nò banye imè ugbo hù hùn Jizosì lè enwèn e rì imè e, wé lè 'ya nò gi ugbo ahùn jènme. O nwézikwo ugbo ndì ozò sòn Jesu. ³⁷ Idènmizi, okèn èbi nò kpòma, ebiri-mirin nò kpònbanma imè ugbo hù, nke wù nì mirin e d'e jun imè ugbo. ³⁸ Kanì Jizosì rì ibe azùn imè ugbo ahùn, bu isi kwasì ofi-isi, a ranhìn ụran. Umù-azùn a nò

kpotien e, si, “Onyę-nkuzi, y'a hunn'a ni ẹnyi e d'a nwunhun!”

³⁹ Jizosị nọ tēnhin, jụgbọ ebi hụ, si “ohimin” hụ, “Kusi! Mę jụụ!” Ebi ahụn nọ kusi, ụzọ ile nọ mę rajụ. ⁴⁰ Ya Jesu nọ si ụmu-azụn a, “Kị haịn egun gi a tụ ọnụ? Ụnụ e ke nwékwọ nwan okukwe?”

⁴¹ Egun nọ tuma wę odata-odata, 'ya wę nọ juma ibe wę, si, “Onyę wude ọnwan, o gi mę ni kę ufere kę ohimin a gbaye e?”

Isi Nke Isen

*Jesu A Zuo Okennyę Eje-mmɔn Rị Imẹ e
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Wę nọ fetu mirin Galili, pụha obodo ndị Gerasa (Gadara)*.

² Hun Jizosị gihu gha imẹ ugbo hidan, 'ya okennyę ohu eje-mmɔn rị imẹ e nọ gha ikpækpe pụha d'e kunrun e. ³ Ikpækpe ebahụn k'o bi; o nwɔnni onyę e ri-eka e gbondonn'e, ọsuon'a ni wę gi egan kpoma a.

⁴ Makeni mgbe ole-lę-ole kę wę te gipụ egan kpoma a ụku le eka: o tibepu egan ndị ahụn, o kpagipụ igwe ndị ahụn rị a ụku. O nwézini onyę a saeka e kwondonn'e. ⁵ O wahunmę ikpækpe lę elu ugu riṣonmę ebèhụ, e yi oro, e gi ọmụma a dokika enwèn e ehụ, kę ukinkin kę efinnai.

⁶ Ogèn o gi lecheni Jesu, 'ya o nọ gbaburu e, gbun'e osekpu. ⁷ O nọ gi oken olu yikènmę oro, si, “K'i sikọ d'e gi m mę Jesu Nwa Chuku, Chuku Hun Kachanrinni? E gi m ẹfan Osolobue rịo i, eyelę m afunfụn!” ⁸ O ku ihienni makeni Jesu a siguol'a, “Iyụ wụ eje-mmɔn, gha imẹ okennyę ahụn pụha!”

* **Isi Nke Isen:**1 mọbụ: Gegasa

9 'Ya kę Jesu nō jü a, sị, "Kị wụ efan i?" O nō shiarị, sị, "Efan m wụ Igunrun, makele ẹnyi bu ọda." **10** 'Ya o nō rịokènme Jesu y'a chupule wę imé egberé hụ.

11 Ogen hụ, o nwę igwee ezin rị a kpa nni elu oke nokunmę mkpennren ohimin hụ, ehu ebahun wę rị. **12** Eje-mmモン ndị hụ nō rịo a, sị, "Chụ ẹnyi yesonmę imé ezin ndịnị; ni ẹnyi ban imé wę." **13** O nō nị wę; 'ya eje-mmモン ndị hụ nō gha imé okennye hụ pụha, banyesonmę imé ezin ndị hụ, ezin ndị hụ ile nō gi ọso kpotu, zụnban imé mirin Galili ebahun, ragbu enwén wę. Ezin hụ ile rị ihiẹn nöké nnu isen.

14 Ndị-ndu ezin ndị hụ nō gbajenmę d'a gwa ndị obodo wę le ụmu-alị ndị rị egberé hụ ihiẹn meni. Wę ile nō pụha d'e lee ihiẹn meni. **15** 'Ya wę nō bịa d'e kunrun Jesu; wę nō hụn onyę hụ igunrun eje-mmモン te rị imé e: o nödihụ alị, o yi hụ erekwa, o gi hụ ezigbo uche e—egun nō tụ wę. **16** Ndị o mē ẹnya nō gwa wę ihiẹn mē okennye hụ eje-mmモン te rị imé e lę ezin ndị hụ.

17 'Ya wę nō rịoma Jesu n'o gha egberé wę pụ.

18 Ogen Jesu gi banko imé ụgbo, okennye hụ eje-mmモン te rị imé e nō rịo a n'o sonmę e.

19 Kanị Jesu nō jü, sị a, "Laburu ndị nke i d'a gwa wę oken ihiẹn Osolobue meni i, lę k'o mēhan n'i omik'en."

20 'Ya okennyen i nō pụ, ghagbama obodo iri hụ nögbermanị w'a kpo Dikapolisi, a gwa wę ihiẹn Jesu mēn'e. O nō tụ wę ile nụ n'a ẹnya.

*Jesu A Zuọ Okpoho Ihiẹn Rị A Gba, Kpötien
Nwata Nwunhunnị
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)*

21 Ogèn Jizòsì gi gi ugbo-mirin fetuguzì mirin ahùn, kinhéNZI azùùn hùn-ébo, igunrun hi-ogbe nò fihunmè è mkpènren mirin ebahùn. **22** Onyè ohu w'a kpò Jairosì, hùn wù onyè ohu imè ndì-isi ulò-ofufe nò bìa; ogèn o gi hùn Jesu, 'ya o nò dannì Jesu ali; **23** riòkènmé è, sì, "Emu rì a kù nwa m okpoho hùn nta, o d'a nwùn. Dodo bìa d'e bu èka i kwasi a, zuò a, keni o rì ndùn!"

24 Ya Jizòsì nò sonmè e. Igunrun hi-ogbe nozì sonmè wè, wè ile hù a fufa Jizòsì.

25 Imè igunrun hù, o nwè okpoho ihièn rì a gba kete ahùa mmèbuò. **26** O hunjunguò ènya èka ndì idibie, d'e ru ni ihièn a gùù a èka, kani, hùn nkè o gi dìnhin, o hùdè a jowaye njo. **27** Makèni o nuguò banyeni Jizòsì, o nò gha azùùn nokunmè Jizòsì imè igunrun hù, metù èkwa a èka; **28** makèni o sì enwèn e, "Omèni m k'a sahù èka metù èkwa a èka, m sikò d'a rì mma." **29** Hùn o gihù metù èkwa Jesu èka, ihièn rì a gban'a nò kùsì ozigbo—kè ehù dòn mè e, o nò marin n'o dìnhìnguò. **30** Ozigbo, Jesu nò marin ni ikèn a ghaolè imè e pù, o gbehutò imè igunrun hù, sì, "Onyè metù èkwa m èka?"

31 Umù-azùùn a nò sì a, "I hù a hùn igunrun ihièn rì a fufan'i, y'a jumazì 'Onyè metù m èka?' " **32** Kani Jizòsì hukwò e lehunmè ènya n'o hùn onyè o wù. **33** Makèni okpoho hù a marìnguò ihièn mè n'e, ya o nò gi egun lè ehìù-òmúma-nni bìa d'a dannì Jesu ali, gwàpuchanrin a ezioku. **34** Jesu nò sì a, "Nwa m, okukwe i e megùò i dìnhin; lama, udòn 'ya rì nì i, dìnhìnchanrin imè nsòngbu i."

35 Ebe Jizòsì ríkwò e ku, ndì-ozì nò gha iwe Jairosì bìa, sì a, "Nwa i a nwùnhunguò, k'i nozì e sòngbuni

onye-nkuzi?” ³⁶ Kanị, ogēn ihienni wę rị e ku gi feban Jesu ntin†, o nō sị Jairosi, “Atule egun, ka kwerihụ!”

³⁷ Jesu aninị ndị ozô son e karị Pita lę Jemisi lę Jonu nwene Jemisi. ³⁸ Ogēn wę gi ru iwe onye-isi ulo-ofufe hụ wụ Jairosi, Jesu a hụn okēn isusu lę ndị rị a kwan ekwan, e goshi elu. ³⁹ Ogēn o gi banye imē ulo, o nō sị wę, “Kị wụ isusuni? Kị onu rị a kwanni? Nwata ahun a nwunhunni, o rihu uran!” ⁴⁰ Ya wę nō muma Jesu emu. Kanị, ogēn o gi chupugụ wę ile ezi, o nō weri nedị lę nnę nwata ahun lę umu-azụn a eto ahun ya lę wę wi, wę ile nō wiri banye mmughe ebe nwata hụ dinę. ⁴¹ Ya o nō kwondon nwata hụ eka, sị a, “Talita, kum!” Ya wụ, “Nwata okpoho, m sị i lihi!”

⁴² Ozigbo, 'ya nwata ahun nō lihi oto, jenhunmeme. (Nwata hụ wụ nwa ahụa mmebu.) O nō tukensem wę ile enya. ⁴³ Jesu nō dokensem wę eka ntin, sị wę a gwakwole onye ọwule ihiēn meni, o nō sị wę, ye nwata hụ ihiēn-oriri ri.

Isi Nke Isin

*Ndi Obodo Nazareti A Ju Jizosi
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Jizosi a gha ebēhu pu, o nō si obodo e wụ Nazareti*, umu-azụn a nō sonmē e. ² O ru Uhhohin Izu-ikēn, o nō kuzime imē ulo-ofufe. O tu ndị bu ọda rị a nūn'a enya, wę hụ a sị, “Elebe kę okēnnyen i nō nwonhen ihiēn ndịn ile? Elee amamihiēn wụ hunnị wę ye e? Elebe k'o nō nwonhen ikēn o gi a

† **Isi Nke Isen:36** mobj: Kanị, Jesu egondeni ntin ihiēn wę rị e ku.

* **Isi Nke Isin:1** obodo o nō sue

rùn okèn ɔrun-atumènya ndìni o rì a rùn? ³ Ónwan eélé Kapınta, nwa Meri? Ónwan eélé nwèné Jemisi lè Josisi† lè Judas lè Saimonu? Eélé ènyi lè umuné-é-ikpoho rì ebeni?” ‘Ya kę izize e nò ban wẹ, wẹ nò legberi e.

⁴ Jizosì nò sì wẹ, “W'a gbaye onyé-amúma agbaye ebe ọwùlé wezuka imé obodo e lè ebe ndì nke e rì lè imé ezi-lé-ụlo a.”

⁵ O saní èka rùn ɔrun-atumènya ebéhụ, karì ndì bulení ọda emu rì a kụ o bu èka kwasi zuo. ⁶ O nò tu a ènya nì enwé wẹ okukwe.

*Jesu E Zipu Umu-azụn Mmębụo Hu
(Mat 10.5-10; Luk 9.1-6)*

‘Ya kę Jesu nò jénsònémé obodo-obodo mésònémé èkere-èkere rì egbéré hụ, a kuzi wẹ. ⁷ O nò kpo ụmu-azụn a mmębụo hụ, zipu wẹ mmadụ ębụo-ębụo, ye wẹ ikèn w'e gi a chụpụ eje-mmón. ⁸ O sì wẹ, ụnu jenkonị, ewerile ni ihièn ọwùlé karì ọkpó: ewerile ni ihièn-oriri móbụ egho, ebulé ni ekpa. ⁹ Yiri ni akpükpo-ukụ; ka ewerile ni ẹwo ozó che ni hụn ọnụ yi. ¹⁰ O sizi wẹ, “Ulo ọwùlé ọnụ banye, nòdị nì ebahún d'e ru mgbe ụnu gha obodo hụ pụ. ¹¹ Kanị, obodo ọwùlé nabanhànleni ụnu, móbụ jụ nì egonkó wẹ ọnụ ntin, ụnu pükoni, kpukpupụ nì ejan rì ọnụ ukụ tònị wẹ. Iya jenkó d'a wuru ihièn w'e gi shiagbu wẹ eri.”

¹² ‘Ya wẹ nò jénmé d'e gwasònémé wẹ roghari; ¹³ a chupusònémé wẹ eje-mmón bu ọda, a tankpu ndì emu rì a kụ udèn olivu, a zuo wẹ.

*Onwụn Jonyi Hun E Mę Mirin-Chuku
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9)*

† Isi Nke Isin:3 Josèfụ

14 Eze wụ Herodụ nō nụ ihiẹn ndịní Jesu rị e mè —makení efan Jesu a kpogbariolé. O nwę ndị rị a sị, “Jonụ hụn e mè mirin-Chuku rọ, o ghaguo ọnwụn lihi, ‘ya hajin o gi nwę ikèn o gi a run ɔrun-atumènya ndịní.” **15** Ndị hụ imé wę sị, “Elaija rọ.” Ndị ozø sị, “Onye-amúma rọ—rìkè ndị-amúma mbu.” **16** Kani, ogen Herodụ gi nụ a, o nō sị, “Jonụ hụn m bepụ isi a ghaolé ọnwụn lihi.”

17 Herodụ ku enjìna makení Herodụ le enwèn e zi wę d'a nwùnrùn Jonụ, kен e egbun, kpókin e ye ulongan, make ufiri Herodiasi nwunyé nwènè Herodụ wụ Filipu, hụn Herodụ jen d'a luma; **18** ufiri ni Jonụ sị Herodụ, “Iwu ekwerini n'i weri nwunyé nwènè i luma; i rị a dan Iwu Osolobue.” **19** Ize Jonụ nō zemé Herodiasi; o te cho n'o gbu Jonụ, kale o saní eka. **20** Egún Jonụ a tu Herodụ makení Herodụ a maringho ni Jonụ wụ onye ezi-omumé le onye ri nsø, Herodụ anjiní wę gbu e. O suø Herodụ n'o gon ntìn oku Jonụ ọsuøn'a n'o gbu e mgbu obi ogen ọwulé o gi nụ a.

21 Omegụ, efe nō puhanị Herodiasi ụhuohin hụ wę gi a nyanhan ọmumụ Herodụ. O ru ụhuohin hụ, Herodụ nō kpo oriri hi-ogbe. Ndị o kpo 'ya wụ oriri wụ ndị-isi Ọrun-ebo le ndị ọki-agha, le ndị wę marin amarin imé Galili. **22** Ogen nwa Herodụ okpoho hụn w'a kpo Herodiasi‡ gi püha, tén egù, o nō suø Herodụ le ndị-obia a usuø ọda-oda; Herodụ nō sị nwata hụ, “Rię m ihiẹn suø n'i, m jenkö d'e ye i y'e.” **23** O nō kun iyi, sị, “Ihiẹn ọwulé i rię m, m sikö d'e ye i y'e, ọsuøn'a n'i sị m kebe ali-eze m uzo ebuø ye i azuøn ohu.” **24** Nwata okpoho hụ

‡ **Isi Nke Isin:22** mọbu: nwa Herodiasi okpoho

nọ jen d'a jụ nnẹ e, sị, “Kinị kẹ m sikọ d'a rịo?” Nnẹ e nọ za a, sị, “Isi Jọnụ hụn e mọ mirin-Chuku.”

²⁵ Ozigbo, o nọ gbakin-azụn buru eze, sị a, “M chọ n'i gi mgbadon[§] ye m isi Jọnụ hụn e mọ mirin-Chuku kikeni!” ²⁶ Ihienni nọ fụ eze, kanị, makę iyi o kun lẹ ndị ọbia a, o chọnị n'o sị nwata-okpoho hụ mba. ²⁷ O nọ zi onyę-agha imẹ ndị rị e dun'ẹ e che ẹ nche jen d'e behẹ isi Jọnụ. Onyę-agha hụ nọ jen imẹ ulo-ngan, bepu Jọnụ isi. ²⁸ O nọ gi mgbadon buhẹ e, bu ẹ ye nwata-okpoho hụ, nwata-okpoho hụ nọ bu ẹ jenni nne e. ²⁹ Ogęn ụmụ-azụn Jọnụ gi nụ ihienni, wę nọ bia d'e buru ẹhụ a li.

*Jesu E Ye Igunrun Hi-ogbe Ihiien-oriri
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)*

³⁰ Ogęn ndị-ozi hụ pụ-ichẹn gi lụa, wę nọ fihunmę Jizosị; wę nọ gwa a ihiien ile wę rụn lẹ ihiien ile wę kuzi. ³¹ O nọ sị wę, “Puha nị, nị ẹnyi si ebe ịhịan bileni keni ụnụ zu ikẹn ekere!” (O ku ihienni makęni ndị bu ọda rị a bia, a la, nke wụ ni Jesu lẹ ụmụ-azụn a ahündeni efe ri ihiien-oriri.) ³² Iya lẹ wę sụo nọ banye ugbo-mirin si ebe ịhịan bileni. ³³ Ndị bu ọda hụn wę kẹ wę jenkọ, wę nọ marin nị uwę rọ, ya wę nọ gha obodo rị ichẹn-ichẹn weri ụkụ gbama ọso, buni wę ụzọ ru ebahụn. ³⁴ Ogęn Jesu gi gha imẹ ugbo pụha, o hụn igunrun ahụn hi-ogbe, omikẹn wę e jun ẹ obi, makęni wę nọ kẹ atụnrun nwọnleni onyę-ndu, o nọ kuzimę wę ihiien bu ọda.

³⁵ Ogęn eki gi gimę, 'ya ụmụ-azụn a nọ bia d'e kunrun ẹ, sị, “O nwọnni onyę bi ebeni ẹnyi rị bụ ọhịhị a gbamaguọ; ³⁶ gbashịa ndịnị nị wę shi ali-ofia lẹ obodo ndị messonmę ekere-ekere rị ẹhụ ebeni d'e

nónrin ihién wé jénkò d'e ri.” ³⁷ Jesu nò sì wé, “Onù lè enwèn ụnụ, ye ni wé ihién wé sikò d'e ri.” Wé nò ju a, sì, “Ní enyi hún egho orùn akpú-uhúohin ogùn-iri nónye ndíni ile brédi wé k'e ri?” ³⁸ Jesu nò sì wé, “Ogbe brédi ole ké ọnụ gi? Jén ni d'e lele e.” Ogen wé gi lelegü a, wé nò sì a, “Ogbe isen lè azùn ẹbúo.” ³⁹ O nò sì wé gwa ndí hú nòdí alí ọkùdu-okùdu elu irurue ndùn rí ebéhù.

⁴⁰ Ndí hú nò nodisònme ọkùdu-okùdu: ndí hú imé wé madú ogùn-isen, ogùn-isen, ndí hú imé wé iri-kwasí-ogunnai, iri-kwasí-ogunnai. ⁴¹ O nò wesi ogbe brédi isen hú lè azùn ẹbúo hú enu, lee enya elu-igwee, ye Osolobue ekele. O nò bebe brédi ndí hú buye umú-azùn a d'e ye wé. O nò kebezikwó ní wé azùn ẹbúo ndí hú.

⁴² Wé ile nò rijunchanrin ẹfo. ⁴³ Ogen wé gi tutukomegù brédi lè azùn wé rihodu, o jun ükpalí mmébúo. ⁴⁴ Ikennye rí imé ndí ri ihién-oriri hú wú mmadú ogùn-iri kwasí nnú-mmébúo, 'ya wú nnú-uku isen.

Jesu E Jén Ijen Elu Mirin (Mat 14.22-23; Jon 6.15-21)

⁴⁵ Jesu nò zipú umú-azùn a ozigbo, sì wé banye imé ugbo keni wé bu n'ę uzò si Bésaidà hún rí azùn ohimin hú hún-ębo. 'Ya nwèn nké nò gbashia igunrun hú. ⁴⁶ Ogen o gi gbashiagù wé, o nò si elu ugu d'e mè ekpere. ⁴⁷ O ru ogen enyasi, ugbo e ru etintinnai mirin ahùn bụ Jesu sụo rí akpakalí. ⁴⁸ O nò hún a n'ọ rí a fú wé orùn inyanshi ihun makele ufere rí e bukin wé azùn. Ihién riké okulökü etó ụtuntun, o nò jénhé ijén elu mirin d'e kunrun wé. O te k'a ghafe wé. ⁴⁹ Ogen wé gi hún a k'o jénkò ijén

elu mirin, wę ro ni onyę-mmɔn rø, 'ya wę nö yi oro —⁵⁰ makęni egun tuma wę kę wę ile hūn a. Jesu nö kuye ni wę oku ozigbo, si, "Mmę rø, atüle ni egun!"⁵¹ Ya o nö banye ni wę imę ugbo, ufere hū nö kusi. O nö tükemę umu-azụn a ẹnya, makęni⁵² aghotanị wę ọrun-atüménya ahún o gi brëdi hū run, makęni obi wę ze eze.

Jesu A Zuo Onyę Emu Rị A Kụ Imę Genesareti (Mat 14.34-36)

⁵³ Ogęn wę gi fetugụ "ohimin" hū, e ru wę obodo Genesareti, wę nö limę ugbo-mirin wę ebęhụ. ⁵⁴ Ozigbo wę gha imę ugbo-mirin puha, ndị rị ebęhụ nö marin ni Jesu rø. ⁵⁵ Wę nö gi ọso ghagbamę egbéré hū ile, e gi ute e buhé ndị emu rị a kụ ebe ọwule wę nü ni 'ya k'o rị. ⁵⁶ Ebe ọwule Jesu jen—kę obodo mę ntịn kę hūn shia-efo kę alị-ofia, wę hū e bu ndị emu rị a kụ a tọ imę afia, a rịo Jesu nị wę metuhụ ntịn ẹwuru e eka; ndị ile hūn metụ a eka nö dínhịn.

Isi Nke Esa

Odinali Ndị Nedi Kanị (Mat 15.1-9)

¹ Ndị Itu-Farisi lę ndị hū imę ndị-nkuzi Iwu hūn gha Jerusalém bịa nö fihunmę Jesu. ² Wę nö hūn a nị ndị hū imę umu-azụn a rị e gi eka runi e ri ihięnoriri, ya wụ, eka wę kwoləni kę wę dọn a kwō.

³ (Makęni ndị Itu-Farisi lę ndị Ju ile ara ri ihięnoriri mmanị wę kwō eka hūn wę gi e dönme enwén wę nsọ. W'e gi e e męzu omęnalị ndị nedị wę kanị;⁴ wę gha afia lụa, erikọ wę ihięn ọwule mmanị

ké wé chanchanguụ enwẹn wé;* o nwonsónmemezi imérinmē ihién w'e mé hún wé gi e dònme oménaли; kéké ichanchan mkpu, ite, lè ihién ndí ozo wé gi igwe mémé, hún w'e gi e shi ihién-oriri lè ihién wé gi e diné.)

5 Ya ndí Itu-Farisi lè ndí-nkuzi Iwu ahun nō nwan jú Jesu ajúju, sì, “Kí hajin umu-azụn i gileni e dònme oménaли ndí mbụ, e gi eka runí e ri ihién-oriri?”

6 O nō sì wé, “Ezioku kéké Azaya ku banyeni unu ndí ihunnai ebéhụ wé nō de e ni:

‘Ndíní gi ugbon-onu

a gbaye m,

kalé obi wé

e teké ebe m rị;

7 ofufe olal'iwi

kéké wé rị e fe m,

w'a kuzi oménaли ihián tumé

nóké sì Iwu Osolobue rọ.’

8 Onu e bu Iwu Osolobue che ụsụo, kwonkènme oménaли ihián.”

9 O nō sì wé, “Onu marín kéké unu dòn a kpachanpu énya a lató Iwu Osolobue, keni onu hún uzó e dònme ọdinali unu! **10** Makéni, Mozizi sì, ‘Gbaye nedí i lè nné i’, sizi, ‘Onye ọwule kpari nedí e móbu nné e, wé k'e gburiri a.’ **11** Kaní, unu sì ní onye sikh Nedí e móbu nné e, ‘E wegwo m ihién nké m'e ye i ye Osolobue oyiye,’ **12** ohun e higwo, unu a níkózí a méri Nedí e móbu nné e ihién ọwule. **13** Enína kéké unu gi e mé oku Osolobue a pazile ire keni onu hún uzó

* **Isi Nke Esa:4** ...wé gha afia lua, eriko wé ihién ọwule mmaní ke wé chanchanguụ enwẹn wé kéké dòn a chanchan gi dònme enwẹn wé nsó.

chedon omenalı ụnụ a kuzi. Ụnụ e messonmęzi ihięn bu ọda nō ẹnịna.”

*Ihięn Ndị E Mere Ihięn
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Jesu nō kpozunhanzị igunrun hụ, sị wę, “Onu ile, gòn ni m ntịn, nị ụnụ ghọta: ¹⁵ O nwọnni ihięn a banye imę ihięn hụn e mérün'a. Kama, ihięn gha imę ihięn püha wụ ihięn e mérün'a.” ¹⁶ [Onyę nwę ntịn o gi a nụ ihięn y'a nụ.] ¹⁷ Ogen o gi na igunrun hụ tọ banye imę ụlo, 'ya ụmu-azụn a nō sị a kowa nị wę ilu hụ. ¹⁸ 'Ya o nō sị wę, “Ya wụ, ụnụ lę enwèn onụ aghotazikwoni? Ụnụ aghotani nị eélé ihięn banye imę ihięn e mérü a? ¹⁹ Makeni o banyeni imę obi e, kani, imę efo a k'o banye, o gha eríra shi mgbugbu-nsin.” (O gi ihienni ku ni ihięn-oriri ile rị ṥchan†.) ²⁰ O nō sịzi, “Ihięn gha imę ihięn püha wụ ihięn e mérün'a. ²¹ Makeni, imę ihięn, imę obi ihięn, kę ihięn ndịnị gha a püha: eje-iroro, ụdị ughere rị ichen-ichen, izun-ohin, igbu-ochu, ²² ịna-nwunye-ihięn lę ịzo-ukụ-eye-ofià, ẹnya-uku, imę ihięn-ifenren, ndufie, obibi ‘mme-nwọn-enwèn-m,’ ẹnya-ufu, nkuto, mpache lę nzuzu. ²³ Imę ihięn kę eje-ihięn ndịnị ile a gha a püha, e mérü a.”

*Okukwe
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Jizosi nō gha ebęhụ buli, shi egbere Taya. O nō banye imę ụlo ohu; o te chonị nị onyę ọwule marịn n'ọ rị ebahụn, kani o sanị eka zueri.

²⁵ Ozigbo, okpoho ohu eje-mmón rị imę nwa-a-okpoho nō nụ banyen'e, 'ya okpoho hụ nō bia

† **Isi Nke Esa:19** Ya wụ nị wę jenkö d'a saęka ri wę ile.

d'e gbun'ę osekpu. ²⁶ Okpoho ahụn wụ onyę ali ọzọ, eélé onyę Ju; ndị Finishia mụ a, Siria wụ ali wẹ. Ọ nō rịo Jesu n'o chupụ eje-mmɔn hụ rị imē nwa a. ²⁷ Jesu nō sị a, “Nị ụmụeka rigudę, makeni ọ rịnị mma nị ihiian buru ihiien-oriri ụmụeka tuye ni nkite.” ²⁸ 'Ya okpoho hụ nō sị a, “Ezioku rọ Di-nwọnni-enyi; kale, nkite rị okpuru teburu e ri ifunfun ihien-oriri gha ebe ụmụeka nō e ri a dantọ ali.” ²⁹ 'Ya Jesu nō sị a, “Makę ufiri ihienni i ku, lama, eje-mmɔn hụ a ghaolę imē nwa i pụ.” ³⁰ Ogèn o gi ru ulo, ọ nō hụn nwata hụ k'o dinę elu będi, eje-mmɔn hụ a puguo.

Jesu A Zuo Onyę Odin Ghaleni E ku Oku Ohunma

³¹ Jesu nō gha egbere ali Taya pụ, ghashi ali Sidonu puhā azuṇu obodo iri hụ nōgbamanị hụn w'a kpọ Dikapolisi, hụn nökunmę “Ohimin” Galili. ³² Wę nō węhe n'e okenneye ohu, onyę ntin-okin hụn ghaleni e ku oku ohunma, wę nō rịo Jesu n'o bu ęka kwasi a. ³³ Jesu nō weri e pụ ebahụn igunrun hụ rị. We e si ụṣuọ ebe ihiian rileni, ọ nō rụ mkpińsın ęka ye e imē ntin, jụụ ęson ye mkpińsın-ęka, gi ęson hụ de e ire. ³⁴ 'Ya ọ nō lee ęnya elu-igwee, gi okwọnluạ sị, “Efata.” Efata wụ “Shiapu”.

³⁵ Ozigbo, ntin okenneye hụ nō shiapu, ire e a topu, ọ nō kumę oku ohunma. ³⁶ Jizosị nō sị wę agwale onyę ọwulę; kanị k'o dọn rị a gwa wę ekulę, erira ke wę dọn rị e kukenmę e. ³⁷ O tu wę ile ęnya odata, wę nō sị, “O mę ihien ile ohunma! O męde onyę ntin-okin nụma ihien, męde onyę odin kumę oku!”

Isi Nke Esato

*Jesu E Ye Mmadu Nnu-iri Ihien-oriri
(Mat 15.32-39)*

¹ Ogèn hụ, igunrun ozo hi-ogbe nọ gbakikomẹ; o megụ, makeni ihien wę sikọ d'e ri arịa, Jizosị nọ kpo ụmụ-azụn a, sị wę, ² “Omiken igunrunni rị e mè m, makeni mmè lę wę a nopołe akpu-uhuohin eto, bu enwọnzi wę ihien wę jenko d'e ri. ³ M sị wę bu egùn lama, wę sikọ d'a suohitọ uzo makele ndị hụ imẹ wę gha ebe tegbu enwèn e bia.” ⁴ Umụ-azụn a nọ ju a, sị, “Elebe kę ihian jenko d'a nọ hụn brédi hụn sikọ d'e jun ndịnị ile efo imẹ ebeni ihian bileni?” ⁵ O nọ ju wę, sị, “Ogbe brédi ole kę onu nwọn?” Wę nọ za, sị, “Esa.” ⁶ Ya o nọ si igunrun hụ nödisönmö alị akpakalị; o weri ogbe brédi esa hụ, o yegụ ekele, o nọ bebe wę, we wę ye ụmụ-azụn a nị wę ke ni ndị hụ 'ya, ụmụ-azụn a nọ ke ni igunrun hụ 'ya. ⁷ Wę nwonzikwọ azụn me kírikíri buleni ọda; o yezikwọ ekele make azụn ndịnị wę, o nọ sị ụmụ-azụn a kezikwọ nị wę 'ya. ⁸ Igunrun hụ nọ ri, efo e jun wę, ifunfun e hodunị hụn wę kpónkikomẹ jun ükpalị esa. ⁹ Ndị ri ihien-oririni rị ihien ríké mmadu nnu-iri. 'Ya o nọ gbashia igunrun hụ. ¹⁰ Ya lę ụmụ-azụn a nọ banye ugbo-mirin ozigbo si ęgbere Damanuta.

*Ndị Itu-Farisi Si A Ghosi Wę Ihien Ahima
(Mat 12.38-42; 16.1-4)*

¹¹ Ndị Itu-Farisi nọ bia d'e kunrun Jesu, dosonmö e ndondọ, sị a ghosi wę ahima hụn sikọ d'a ghosi wę n'o gha elu-igwee bia. Wę gi ihienyi shi n'e ọnyan. ¹² Kanị, Jesu nọ sun okèn udèn, sị, “Kị hain ndị agboni gi a chọ ahima? Ezioku kę m rị a gwa onu,

o nwɔnni ahima ɔwule wę jenkọ d'a ghosi agboni!"
 13 O nō na wę tō, banyezi imē ugbō-mirin, fetu azụn hūn-ebō.

*Yisti Ndị Itu-Farisi Lẹ Nke Hérodù
 (Mat 16.5-12)*

14 Umụ-azụn a nyanhannị weri brędi; ogbe ohu suq kę wę gi imē ugbō-mirin ebęhụ. 15 Jizosị nō dō wę ęka ntin, sị wę, "Elekwo nị enya! Kpachanpukwō ni enya makę yisti ndị Itu-Farisi lę nke Hérodù."
 16 Wę nō sị ibe wę, "O ku ihienni makeni enyi e gi brędi." 17 Jesu a marinquo ihiien wę ri e ku, o nō sị wę, "Kị haín ụnụ gi e ku oku brędi ọnụ gileni? Ụnụ e ke leghamakwō nwan uzō? Ụnụ e ke ghotamakwō nwan? A kpokinguo wę obi ụnụ? 18 Ọnụ nwę enya bụ ụnụ a ra gi e legha uzō? Ụnụ nwę ntin bụ ọnụ a ra gi wę nụ ihiien? Ụnụ a nyanhannị? 19 Ogèn m gi bebe ni mmadụ ögún-iri-kwasí-nnụ-mmębụq ogbe brędi isen, ükpalị ole kę ifunfun e wę rihodù jun?" Wę nō sị a, "Mmębụq." 20 O sịzị wę, "Ogèn m gi bebe ni mmadụ nnụ-iri ogbe brędi esa, ükpalị ole kę ifunfun e wę rihodù jun?" Wę nō sị a, "Esa." 21 Ya o nō sị wę, "Ụnụ e ke ghotakwō nwan?"

Jesu A Zuo Okennyę Enya-ishı Imę Obodo Bęsajda

22 E ru wę Bęsajda, wę nō węheni Jesu okennyę enya-ishı, riq a n'o metu a ęka. 23 O nō weri okennyę hụ ęka, du e pu imē obodo hụ, ogèn o gi bugụn ęson che e enya, bugụn ęka kwasi a, o nō ju a, sị, "O nwɔngho ihiien i hūn?" 24 Okennyę hụ e lee enya elu, o nō sị, "M hụ e legha ihiian, kani wę nō kę osisi rị e jen ijen." 25 'Ya Jizosị nō buzi ęka che e enya; o kparapụ enya, o nō leghamazi uzō, leghama ihiien

ile ọhụnma. ²⁶ 'Ya Jizosị nō zi ẹ lama, sị, "I lakoni, abanyekwolę imẹ obodo d'a gwa wẹ."

*Pita E Ku Onyę Jizosị Wụ
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)*

²⁷ Jesu lẹ ụmụ-azụn a nō si obodo ndị mẹ erekere-erekere hụn nökunmẹ obodo Sizeria-Filipi; ebe wẹ jenkö, o nō ju ụmụ-azụn a, sị, "Onyę kẹ wẹ sị nị 'ya kẹ m wụ?'" ²⁸ Wẹ nō za a, sị, "O nwẹ ndị sị nị i wụ J'onụ hụn e mẹ mirin-Chuku' ndị ọzọ sị, 'Elaija' ndị ọzọ sị, 'Onyę ohu imẹ ndị-amụma mbụ.'" ²⁹ O nō ju wẹ, sị, "Onyę kẹ ọnụ lẹ enwèn ụnụ sị nwan nị 'ya kẹ m wụ?" Pita nō za a, sị, "Iyu wụ Kraist*", Onyę Hụ Osolobue Tumẹ." ³⁰ Jesu nō dokèn mẹ wẹ eka ntịn, sị wẹ agwakwolę onyę ọwule onyę o wụ.

*Jesu E Ku E N'o K'a Nwun, Lihizi
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)*

³¹ Jesu nō kuzime ụmụ-azụn a, nị, Nwa nke Ihiyan jenkö d'a ta okęn afụnfụn rị ichen-ichen, ndị-isị lẹ ndị-isị nchụ-ejan lẹ ndị-nkuzi Iwu sikọ d'a jụ a tọ. Wẹ jenkö d'e gbu ẹ; kani, hụn m'ẹ akpu-uhuohin eto, o jenkö d'a gha ọnwụn lihi. ³² O gwapụ wẹ ihien ndịnị, o gini ilu ku ẹ. Pita nō weri ẹ si ụsụo jugboma a. ³³ Kani, o gbehuto, lee ụmụ-azụn a, o nō jugbọ Pita, sị, "Gha ebe m rị pụ, Ekwensu! Makeni y'a rịnị e ro nke Osolobue, kani, nke ihiyan!"

³⁴ O nō kpozunhan igunrun hụ lẹ ụmụ-azụn a, sị wẹ, "Onyę chọ n'o wụrụ nwa-azụn m, onyę hụ

* **Isi Nke Esatọ:29** Mezaya

jenkọ d'a juriri enwèn e, buru obe[†] e, sonmè m.
³⁵ Makeni, onyè ọwule chọ n'o ghe isi, isi e jenkọ d'a to a; onyè ọwule tuhu ndun a make ufiri mmè lè ozioma jenkọ d'a zuopuha ndun a. ³⁶ Elee erere kẹ ihian jenkọ d'e nwonhen omèni o nwonrin ụwa ile kale o tuhu umè-ndun a? ³⁷ Eghẹe, kinị kẹ ihian jenkọ d'a saeka ye gi gbari umè-ndun a. ³⁸ Onyè ọwule hụn rị e mè ifenren m lè ihien m ku imè agboni jogbu enwèn e enya rileni ụzọ ohu, mmè wụ Nwa nke Ihian sikọ d'e mè ifenren onyè hụ ogèn mmè lè ndị mmɔn-ozi rị nsø jenkọ d'e gi bịa—ogèn ahun m jenkọ d'e gi oglo Nedi m bịa.”

Isi Nke Itenei

¹ Jesu nō sizi wę, “Ezioku kẹ m rị a gwa ọnụ, o nwon ndị wuzo ebeni hụn jenkoleni d'a nwun d'e ru mgbe wę hụn Ali-eze Osolobue k'o gi ikèn hi-ogbe bịa.”

*Jizosí ENwonhuto
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Akpụ-uhuohin isin a ghafegụ, Jesu nō weri Pita lè Jemisi lè Jony, duru wę shi elu-ugu jen elu ọda-oda, ya lè wę suọ nō nodị ebèhụ. Id'enya ụmu-azụn a ebèhụ, Jesu nō nwonhuto, ³ ekwa a nō hēnrin nke Ọchan, e gbuke—nwunkari hụn onyè ọwule rị imè ụwa jenkọ d'a saeka sụ wę. ⁴ 'Ya kẹ Elaija lè Mozizi nō nwonpuha ebèhụ wę rị, e sòn Jesu e ku oku. ⁵ Pita nō si Jesu, “Onyè-nkuzi, o rịka

[†] **Isi Nke Esato:34** Ogèn ahun, ndị Rom e gi obe wę gi osisi mémè e gbu onyè wę ma ikpe-onwụn. Onyè hụ e buru obe e sonmè ndị-agha hụn jenkọ d'a kpogbun'ę. Wę kpogmagụ a elu-obe, a nodị wę ebèhụ e che nche d'e ru n'o nwunhụn.

mma ni enyi nödichanrin ebeni! Ni enyi meme odu eto, ohu jenkø d'a wu nke i, ohu wu nke Mozizi, ohu wu nke Elaija.”⁶ (O marinzi ihien o sikø d'e ku, makeni egun ri a tu we).⁷ ‘Ya orukpu no puha d'e kpume we; olu no gha imø orukpu ebèhu hanpuha, si, “Onwan wu ezi Nwa m; gon n'e ntin!”⁸ We no lehunmè enya ozigbo, kanj a hunjini we onye owitzé karí Jesu suo.

⁹ Ogèn we le Jizosì gi gha elu-ugu hu hidanla, o no si we, “Agwakwole ni onye owitzé ihien unu hun d'e ru mgbe Nwa nke Ihian ghaguy owitzun lihi.”¹⁰ We nole ni gwa onye owitzé, kanj we suo nodi, we hu e ku e, a ju ihien “igha owitzun lihi” wu.¹¹ Ya we no ju Jizosì, si, “Ki haín ndi-nkuzi Iwu gi si ni Elaija jenkø d'e bu'zo biaguy?”¹² O no za we, si, “Ezioku rø ni Elaija sikø d'e bu'zo bia keni o kwademèchanrin ihien ile. Ki onu rozi nwan ni 'ya haín Ekukwo-nsø gi si ni Nwa Nke Ihian jenkø d'a ta okèn afunfun, ni we sikø d'e legberi e?¹³ M ri a gwa unu ni Elaija a biaguo, kanj e meguo w'a ihien suo ni we—rike ke Ehuhuo-nsø don ku banyen'e.”

Jizosì A Zuò Nwata Okennyé Eje-mmɔn Rì Imè E (Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

¹⁴ Ogèn we gi kunrun umu-azuu a ndi ozø, we no hun igunrun hi-ogbe fihunmèni we, le ndi hu imø ndi-nkuzi Iwu kë we ri a doson we ndondø.¹⁵ Ogèn igunrun hu ile gi hun Jizosì, o tu we enya odata-oda, we no gbaburu e d'e kele e.¹⁶ Jesu no ju umu-azuu a, si, “Kinì kë onu le we ri a do?”¹⁷ Onye ohu imø igunrun hu no za a, si, “Onye-nkuzi, m wehe n'i nwa-m-okennyé; eje-mmɔn hun ghaleni a ni a e ku oku ri imø e;¹⁸ ogèn owitzé o gi kwondøn

ẹ, o bu e e gbe ali, ụfọfọ a gboma a ọnụ, ọ tama nkwenren-eze, ehiụ a ile e shiri. M sị ụmu-azụun i wę chụpụ eje-mmɔn hụ, kanị asanị wę eka.”

¹⁹ Jizosị nọ sị wę, “Euu, agbọ nwọnleni okukwe! Elee ogɛn kę m'e sonru ụnụ nodi?! Elee ogɛn kę m'e dinruni ụnụ ndidi?! Węhe ni ni m nwata hụ!” ²⁰ Wę nọ węhe ni Jesu nwata hụ. Hụn eje-mmɔn hụ gihụ hụn Jesu, ọ nọ dōma nwata hụ, nwata hụ nọ dan ali, kperemẹ, ụfọfọ a gboma a ọnụ. ²¹ Jesu nọ jụ nedị nwata hụ, sị, “Kete elee mgbe kę ihienni bidon e?” Ọ nọ sị, “K'o rị nwa-ndu k'o dōma a. ²² Imérinmè ogɛn, ọ tu a e ye imé ọkụn lę imé mirin keni o gbu e. Kanị, omeni i saækä mè ihien ọwule, y'e mè ni ẹnyi omikèn, yeni ẹnyi eka.” ²³ Jesu nọ sị a, “I sị, ‘Omени i saækä?’ O nwònni ihien wę ghaleni e ri-eka e mè ni onyę nwę okukwe.” ²⁴ Ozigbo, nedị nwata hụ nọ dankpopụ ekwan, sị, “E kwerigho m, ye ni m eka ebe m nöləni nwę okukwe!”

²⁵ Ogɛn Jesu gi hụn a nị igunrun rị a gbaha d'e kunrun wę, ọ nọ jugbọ eje-mmɔn hụ, sị a, “Iyu eje-mmɔn odin hụn rị a napụ nwatanị iku-oku lę iñu-ihien, m sị i gha imé nwatanị pụ! Abanzile imé e ozol!” ²⁶ Mmɔn hụ nọ yi oro; ọ dokènmegụ nị nwata hụ, ọ nọ gha imé e puha. Nwata-okènnye hụ nọ rìchanrin kę ozun, nkesinị ndị bu ọda nọ sị, “O nwùnole!” ²⁷ Kanị, Jesu nọ kwondon nwata ahụn eka, tu udon yen'e eka lihi, ọ nọ turu oto.

²⁸ Ogɛn Jizosị gi banyegụ imé ulo, ụmu-azụun a nọ jụ a ebe ya lę wę suq rị a, sị, “Kị haịn ẹnyi gileni saækä chụpụ a?” ²⁹ Ọ nọ sị wę, “Ekpere* suq kę wę gi a sa eka a chụpụ ụdini.”

* **Isi Nke Itenei:29** mọbụ: ekpere lę ibu-ọnụ

*Jesu E Kuzi Oku Ọnwụn A, Kuzi N'o K'e Lih
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Jizosi le umu-azun a no pu ebahun, ghasi Galili. Jesu achonji ni onye ọwule marin ebe we ri, ³¹ makeni o ri a kuzi umu-azun a, a si we, “We sikọ d'e we Nwa nke Ihiyan ye ndị sikọ d'e gburue; kanị, we gbuguu a, nke akpu-uhuohin eto, o lihi.” ³² Kanị aghotani we ihiyen o ri e ku, bu egun anini we ju a ụtaa.

*Onye Kachanrin Ibe E Ime Umu-azun Jesu?
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)*

³³ E ru we Kapanom, ogem we gi banyeguu imē ulo, Jizosi no ju umu-azun a, si, “Ki unu rịde a do ogem enyi gi ri uzor?” ³⁴ Kanị azanị we Jesu, makeni ke we ri uzor, we ri a do onye kachanrimi imē we ile.

³⁵ Jesu a nodi alii, kpọ umu-azun a mmębụ hụ, si we, “Onye ọwule chọ n'o wuru onye ibuzor, ya wuru onye ikpazun, ya wuru odibo onu ile.” ³⁶ Ya o no weri nwata ohu, bu e tumé ihun we. O no kon eka ye e olu, si we, ³⁷ “Onye ọwule nabanhān onye ohu imē ndinị maké ufiri m, nabanhān m; onye ọwule hụn nabanhannī m, ele mmę k'o nabanhān, kanị onye hụn zihé ni m k'o nabanhān.”

*Onye Ghaleni A Lu Onu Ogun Ri Azun Nke Unu
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Jonu no si Jesu, “Onye-nkuzi, enyi hụn okennye ohu k'o ri e gi ẹfan i a chupu eje-mmọn, enyi no si a kusi a, makeni o rịni e son enyi.” ³⁹ Kanị Jesu no si a, “Akusile n'a; makeni o nwɔnni onye gi ẹfan m rungulu ɔrun-atumenna hụn sikọ d'e kujakenrin oku m. ⁴⁰ Makeni onye ọwule hụn ghaleni a lu enyi

ogun rị azuğun nke ẹnyi. ⁴¹ Ezioku kẹ m rị a gwa onu, onye ọwule ye unu mkpu mirin ohu ra makele unu rị a za ẹfan Kraistị, jẹnkọ d'a narin ụgwọ ọrun a.”

*Ihien E Buhe Njo
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)*

⁴² “Onye ọwule hụn mè onye ohu imè ụmuéka ndịní kwerini ni m mè njo, o ka mma ni wé yimé onye ahụn ọlo hi-ogbe olu, tụ a ye imè ohimin. ⁴³ 'Ya wụ, omeni eka i a haịn i mè njo, bepụ a. O ka mma ni i gi ẹhu zuleni oke banye ndịn karị ni y'e nwonghọ eka ẹbụo, bụ y'e si ọkụn-mmịn, ọkụn hụ ghaleni e tinyụn. [⁴⁴ Ohori rị ebahụn a ra nwụn, ọkụn rịn'a ara tinyụn.] ⁴⁵ Omeni ụkụ i a haịn i e mè njo, bepụ a: o ka mma n'i dan nguro banye ndịn karị ni y'e nwonghọ ụkụ ẹbụo bụ y'e si ọkụn-mmịn. [⁴⁶ Ohori rị ebéhụ a ra nwụn, ọkụn rịn'a ara tinyụn.] ⁴⁷ Omeni ẹnya i a haịn i e mè njo, gupụ a, o ka mma n'i gi ẹnya ohu banye Ali-eze Osolobue karị ni y'e nwonghọ ẹnya ẹbụo, a tụ wé i ye ọkụn-mmịn. ⁴⁸ Ohori rị ebéhụ a ra nwụn, ọkụn rịn'a ara tinyụn.”

⁴⁹ “Wé k'e gi ọkụn mè ihiɛn sụo kẹ wé dọn e gi nnu e mè ihiɛn a sụo. ⁵⁰ Nnu rị mma; kani, o tuhu ụsụo a, nanị kẹ y'a dọn mè e n'ọ suomazi ụsụo? A nọ ni kẹ nnu ebe ibe unu rị; e mè ni ni udon a rị ẹgbata onu lẹ ibe unu.”

Isi Nke Iri

*Jesu A Kuzi Banyeni Mkpechan
(Mat 19.1-12; Luk 16.18)*

¹ Jesu nọ gha Kapanom shi egberekere Judia lẹ nfetu Iyi Jodianị. Igunrun ihiɛn a gbakikomézi ebe ọ rị. O nọ kuzime wé kẹ o dọn e mè ogèn ọwule.

² Ya kę ndị Itu-Farisi nō bịa d'e kunrun Jesu, gi ajuju shin'e ɔnyan, sị a, “Iwu ənyi e kwerigho ni okennye kpechan nwunye e?”

³ O nō za wę, sị, “Kini kę Mozizi gwa ɔnụ?”

⁴ Wę no sị a, “Mozizi sị ni okennye jenkö d'a saeka de əhuhuo-mkpechan, kpechan nwunye e.” ⁵ Kani Jizosị nō sị wę, “Ufiri ni obi ụnu e zekę k'o gi deni ụnu iwuni, ⁶ kale, gha isi mbidon ahun Osolobue gi ke ihiẹn lala ‘Osolobue ke wę oken le onyenneye’ rikę kę Ekuwo-nso dọn ku e, o no sị: ⁷ ‘Make ɔnwan, okennye sikọ d'a latọ nedị e le nnę e, d'a banye ni nwunye e, wę əbuo e hēnrin ohu.’ ⁸ Wę əbuo a wuru əhu ohu. ‘Ya wụ, eлеzi wę əbuo, kani əhu ohu. ⁹ ‘Ya wụ nwan ni ihiẹn Osolobue weg'bama, onye ɔwule ekebelę e.’”

¹⁰ Ogęn wę gizi rị imę ụlo, ‘ya ụmụ-azụn a nō juzi a oku mkpechannị. ¹¹ O nō sị wę, “Onye ɔwule kpechan nwunye e luma okpoho ozọ, gherę agherę; o meolę nwunye e njo. ¹² Eriazikwo, okpoho kpechan di e, luma okennye ozọ gherę agherę—o zoğuo ɔku ye ofia.”

Jesu A Gozi Ụmụ-ndu (Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ O nwon ndị rị e węhę ni Jesu ụmuęka n'o metụ wę ęka, kani ụmụ-azụn a nō jugbọ ndị hụ węheni wę. ¹⁴ Ogęn Jesu gi hụn a, iwe nō we e, o nō sị wę, “Ni ni ụmuęka bịa d'e kunrun m; akusile ni wę, makeni Ali-eze Osolobue wụ nke ndị nō enịna. ¹⁵ Ezioku kę m rị a gwa ɔnụ, onye ɔwule nabanhلن Ali-eze Chuku nökę nwa-ndu, abanyekọ a.” ¹⁶ O nō pari ụmuęka hụ, bu ęka kwasi wę, gozi wę.

*Odafin Hu
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Ogèn Jesu gi pukò, okènnye ohu nò gbaha d'e gbun'è osekpu, sì a, “Onyè-nkuzi ọma, kì m'e mè hùn m'e gi nwèhen ndùn-itèbítè?” ¹⁸ Jesu nò sì a, “Kì hain i gi kpò m onyè-ọma? O nwònmi onyè rì mma wezuka Osolobue. ¹⁹ Y'a maringhò ihièn Iwu ku: ‘Egbulè ochu; agherele, ezunlé ohin; ebuokinlé ihiàn ọnụ; atùnarinlé ihiàn ihièn e, gbaye nèdi i lè nne i.’”

²⁰ Okènnye hu nò sì Jesu, “Onyè-nkuzi, m hu e donmè iwu ndịnjị ile kete m'a marinlé ihièn*”

²¹ Kanị Jizosị nò gi ihièn-ọsusuo lee e, sì a, “O nwè ihièn ohu rị a kòn'i: jen d'e rekwama ihièn ile i nwè; we egho e ye ndị igbennye—y'e gi e nwè akù-lé-uba imè elu-igwee, y'a bìa d'e sonmè m.” ²² Ogèn okènnye hu gi nụ ihiènni, o nò ronmè ihun, sükürü pụ, makèni o nwè akù-lé-uba ọda.

²³ Jizosị e lehunmè enya, o nò sì umu-azuun a, “N'o fufa ọrun ebe ndị idafin jènkò d'a nò banye Ali-eze Osolobue!” ²⁴ Okuni nò tụ umu-azuun Jizosị enya. Kanị Jizosị nò sìzi wẹ, “Umụ m, nị Ali-eze Osolobue fufa ọrun ọbanye! ²⁵ O ka nfe nị anyinnyan-mkpukpuke wụ kamelụ ghafe enya oloden karị nị ọdafin banye Ali-eze Osolobue.”

²⁶ O tụ wę enya ọda-ọda, wę nò juma ibe wę, sì, “Onyè sikò d'a sazị nwan ẹka nwè nzuopuha?”

²⁷ Jesu e lee wę, o nò sì, “Ebe ihiàn rị, o nikò mè, kanị elè ebe Osolobue rị, makèni ihièn ile rị nfe ebe Osolobue rị.”

* **Isi Nke Iri:20** Ndị Ju weri e ni ahụa mmętę kę nwata-okènnye gi a marin ihièn rị mma enya Osolobue lę ihièn rilèni mma.

²⁸ Pita nō sị a, “Lee e, enyi a latoguo ihiẹn ile sonmę i.”

²⁹ Jesu nō sị, “Ezioku kę m rị a gwa ụnu, o nwonni onyę hụn o məni o giguo ufiri mmę lę oziomma nato ụlo, mọbu umunę-e-ikennye mọbu umunę-e-ikpoho, mọbu nnę e mọbu nedị e mọbu ụmu a mọbu ali o nwọn, ³⁰ hụn jenkoleni d'e nwéhen ụlo lę umunę-ikennye lę umunę-ikpoho lę nnę lę ụmu lę ali—nwonhen wę uzo ögün-isen, nwéhenzikwọ ukpokpo; nwéhenzikwọ ndụn itebite imę ụwa hụn lalani. ³¹ Kanị, ndị bu ọda wụ ibuzo jenkö d'a kpari azụn, ndị ikpazụn e buru uzo.”

*Hụn M'ę Mgbe Etọ Jizosị Ku Oku Onwụn A Kuzi E
N'o Shikö D'e Lihí*

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Jesu lę ụmu-azụn a rị uzo hụn wę gi jenkö Jerusalém. Jizosị rị wę ihun, ọ hụ a tụ ụmu-azụn a enya; egun hụ a tụ ndị hụn sonkoni wę. Jizosị nō werizi uwę mmębụo si ụşụo, gwama wę ihiẹn jenkö d'e mən'e; ³³ ọ sị wę, “Gon ni ntịn, enyi jenkö Jerusalém; wę sikö d'e we Nwa nke Ihian che eka ndị-isi nchụ-ejan lę ndị-nkuzi Iwu. Wę sikö d'a ma a ikpe-onwụn, w'ę ye ndị wụlenu ndị Ju. ³⁴ Wę jenkö d'a kpa a ye ụmu, ju a ẹson, fian a mkpiinsin, gbu e; kanị hụn m'ę akp'ohịn etọ o k'e lihi.”

Ihiẹn Jemisi Lę Jọnụ Rịo Jesu

(Mat 20.20-28)

³⁵ Umụ Zebèdi wụ Jemisi lę Jọnụ nō pụha ihun Jesu, sị a, “Onyę-nkuzi, o nwọn ihiẹn enyi chọ nị enyi rịo i; enyi chọ n'i mẹ ni enyi 'ya.”

³⁶ 'Ya ọ nō sị wę, “Kị onụ chọ nị m mę ni ụnu?”

³⁷ Wę nō sị a, “Kweri nị onyę ohu imę enyi jenkö

d'a nödị alị eka-nni i, onyę ohu a nödị alị eka-ekpēn i, imẹ Alị-eze oghọ i.”

³⁸ Kanị Jizosị nō sị wẹ, “Onu a marịn ihiɛn ụnu rị a riọ. Ni ụnu saeka ra mkpu afunfun m sikọ d'a ra mọbu gha imẹ ihiɛn m jenkọ d'a gha—hunjun enya kẹ mmẹ?”

³⁹ Wẹ nō sị a, “Enyi jenkọ d'a s'eka.” Jesu nō sị wẹ, “Ezioku, onu jenkọ d'a ra mkpu afunfun m sikọ d'a ra, hunjunkwọ enya kẹ mmẹ; ⁴⁰ kanị eélé mmẹ jenkọ d'e ku onyę k'a nödị eka-ihiɛn m mọbu eka-ekpēn m; nke ndị wẹ kwademẹ n'ę ro.”

⁴¹ Ogen uwẹ iri hodunị gi nwan nụ a, wẹ nō bumeni Jemisi lę Jönü olulu. ⁴² Jesu nō kpozunhan wẹ ebe o rị, sị, “Onu a maringhọ nị imẹ ndị alị ndị ọzo, ndị hụn a kinị e mè nöké sị wẹ nwon ndị wẹ rị a kị, ndị nwę okwa rị imẹ wẹ a ghosi ndị rị okpuru wẹ nị wẹ ka wẹ. ⁴³ Kanị emelegie ni erira; onyę ọwule hụn cho n'o mè oken ihian imẹ ụnu sikọ d'a wuri odibo ụnu; ⁴⁴ onyę ọwule cho n'o wuru onyę ibuzo imẹ ụnu jenkọ d'a wuri igbon onu ile — ⁴⁵ makeni, kẹ Nwa nke Ihian abianị nị wẹ gba n'a odibo, kale, ọ bia n'o gba odibo, n'o ye ndun a, gi gbapụha ndị bu ọda.”

Onyę Enya-ishu Njugbọ Gbondonlensi Okukwe e (Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ 'Ya wẹ nō ru Jériko. Ogen 'ya lę umu-azuuṇ a lę igunrun ihian sònkonị wẹ gi gha imẹ Jériko pukọ, onyę enya-ishu ohu, hụn a riọ ụriọ nödị alị mkpēnren ụzọ ebahun, efan a wụ Batimiosi nwa Timiosi. ⁴⁷ Ogen o gi nụ nị Jesu onyę Nazareti ro, ọ nō yime oro, sị, “Jesu! Nwa Defidi! Mę ebere m!”

48 Ndị bu odata imẹ ndị rị ebahun nō jụgbọ a, sị a gba nkintin; kanị ọ nō yikènmede oro ahun, sị, “Nwa Defidi, mè ebere m!”

49 Jizosị nō wuzo, sị, “Kpoha n'a.” Wę nō kpọ onyę enya-ishı hụ, sị a, “Kwondon obi i, lihi ọtọ, ọ hụ a kpọ i.”

50 O nō fe ewuru o yiye elu e tuhu, felihì ọtọ d'e kunrun Jesu. **51** Ya Jizosị nō sị a, “Kị chọ nị m mè ni i?” Ya onyę enya-ishı hụ nō sị a, “Onyę-nkuzi, m chọ nị m leghama uzọ.” **52** Jesu nō sị a, “Jenmè, okukwe i e megwu i rị mma.” Ozigbo, ọ nō leghama uzọ, ọ nō sonmè Jesu.

Isi Nke Mmanai

*Jizos' A Banhan Jerusalém Riké Onyę-mméri
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)*

1 Ogèn wę gi rumę Jerusalém, nòkunmèmè Befoji lę Betani, e ru wę ehụ Ugu Olivu, Jesu nō zi ụmụ-azụn a ębuo ozi, **2** sị wę, “Jen ni imẹ obodoni mè ękeré rị onu ihun: hụn ụnu gihu banye imẹ e, ụnu jenkó d'a hụn nwa-jaki wę keleni nyintu wę limetö; topun'a, onu e weheni m'ę. **3** Onyę sị ụnu, ‘Kị ụnu rị e meni ihienni?’ Sị n'a hụ, ‘Nna chọ a, o jenkó d'e wekinhen e kikenni.’ ” **4** Wę nō jenmè. Wę nō hụn nwa-jaki wę limetö ihun-ezi ehụ ọnụmuzo ogele uzọ. Ogèn wę gi rị a topụ a, **5** ndị hụ imẹ ndị wuzo ebéhụ nō sị wę, “Kị ụnu rị a topụ nị nwa-jaki hụ.” **6** Wę nō ku ihièn Jesu sị wę ku; wę nō kweri ni wę weri e. **7** Wę nō weheni Jesu nwa-jaki hụ, gbama ęwuru wę ye enu e, ọ nō nodị alị elu e. **8** Kẹ Jizosị nyinko a, ndị bu odata nō gbama ęwuru wę e yiye elu e ye uzọ, ndị ọzọ nō gha ofia tigirisònme agalaba

osisi, gbama wę ye ụzọ. ⁹ Ndị hụn rị iħun lę ndị hụn rị e sɔnn'ę hụ e yi oro, a sị,

“Hozana!

Onyę ahụn gi ęfan Di-nwọnni-ęnyi bịa wụ onyę Chuku gozi agozi! ¹⁰ Ali-eze hụ lalani wụ ali-eze Chuku gozi agozi —

Ali-eze nedi ęnyi kanị wụ Defidi.

Ojija-mma ya rị nị Osolobue ebahụn kachanrịn elu e jen imę elu-igweel!”

¹¹ 'Ya Jizosi nō banye Jerusalēm, si Ụlo-nsø. O nō lehunmechanrịn ihiẹn ile. Kanị, ebe o mèni ọhịhi a gbaguọ; 'ya lę ụmu-azụn a mmębuọ nō si Bętanị.

Jesu A Bu Osisi Figi Hụ Ọnu

(Mat 21.18-22)

¹² Eki e fọn, ebe wę gha Bętanị lala Jerusalēm, egun hụ a gun Jesu. ¹³ O lee enya, o nō lecheni osisi figi ehụhụo jun elu e. O nō jen d'e lele kę mkpuru figi hụ elu e. Kanị, ogen o gi ru ebahụn, ehụhụo suø k'ọ hụn elu e, makèni ogen figi gi a mi e ke ru. ¹⁴ Jesu nō sị osisi figi hụ, “O nwònni onyę sikò d'e rizi mkpuru i!”

Umụ-azụn a nughọ kę o ku ihienni.

Jizosi E Jen Ulo-nsø

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

¹⁵ Ogen wę gi ru Jerusalēm, Jesu nō si imę Ụlo-nsø, chüpuma ndị rị a zu afia ebeħu — kę ndị rị e nònni kę ndị rị e reni. O nō hukpumesonmę teburu ndị a gbahutø egho lę oche ndị rị e re nduru. ¹⁶ O nwònni onyę o ni bu ihiẹn ọwule ghafe imę Ụlo-nsø. ¹⁷ O kuzi ndị rị ebeħu, sị, “Wę de e imę Ekukwo-nsø, sị, ‘Wę sikò d'a kpø Ụlo m ụlo-ekpere ndị alị ile rị ichen-ichen’, kanị ọnu e giguọ a hęnrin ebe ndị ohin

a warị!“ ¹⁸ Ndị-isi nchụ-ejan lẹ ndị-nkuzi Iwu a nụ ihienni, wę nō choma ụzọ w'e gi gbu Jesu. Egun ẹ hụ a tụ wę makelé nkuzi ẹ a nwụnguọ igunrun hụ ile ri. ¹⁹ O ru ẹnyasi, Jizosị lẹ ụmu-azụn a nō gha imē Jerusaleṁ pụ.

*Jesu E Gi Osisị Figi Ahụn Kuzi Okukwe
(Mat 21.20-22)*

²⁰ Eki e fọn ụzọ ụtuntụn, ebe wę ghakọ ụzọ hụ, wę nō hụn nị osisi figi hụ a kpoguọ nkụn d'e ru nkporo. ²¹ Pita nō nyanhan ihien meni, ọ nō si Jesu, “Onyę-nkuzi, lee-o, osisi figi hụ i bụ-ọnụ a nwụnhunguọ!“ ²² Jesu nō za wę, sị, “Nwụ ni okukwe imē Osolobue. ²³ Ezioku kẹ m rị a gwa ụnụ, onyę si uguni, ‘Wę buli i elu, tụ i ye imē ohimin’ bụ onyę hụ enwени obi ębụo, kama o kwerighọ nị ihien o ku jenkọ d'e mè, wę jenkọ d'e mèn'ę 'ya. ²⁴ Ifiri e, m rị a gwa ụnụ, ụnụ mè ekpere rịo ihien ọwule, kweri ni nị ụnụ e nwęhenguọ a, ụnụ k'e nwọnhen e ²⁵ Ogen ọwule i rị e mè ekpere, gbaghari—omeni o nwọn onyę mè i eje-ihien, keni Nędi i hụn rị elu-igwee gbaghari i njọ i.” ²⁶ [Kani, omeni y'a gbagharini, Nędi i hụn rị elu-igwee agbagharikokwo i njọ i.]

*A Ju Wę Jizosị Onyę Zi E
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)*

²⁷ Ya wę nō banhanzi Jerusaleṁ.

Ebe Jesu jenkọ ijen imē Ulo-nsọ, ndị-isi nchụ-ejan lẹ ndị-nkuzi Iwu lẹ ndị-isi ndị Ju nō bịa d'e kunrun ẹ. ²⁸ Wę nō ju a, sị, “Elee ik'en k'i gi e mè ihien ndịni wę? Onyę ye i ikenni?” ²⁹ Jesu nō za wę, sị, “M jenkọ d'a ju ụnụ ajụju ohu; ụnụ za m ajụju hụ, a gwa

m ọnụ ikēn m gi rị e mē ihiēn ndinị wẹ: ³⁰ Mirin-Chuku Jönü mē, o gha elu-igwee bia ra o gha eka ihiān bia? Za nị m'a?" ³¹ Wẹ wẹ nō tūgbama iroro, sị, "Kini kę enyi jenkō d'e ku? Ənyi sị, 'O gha elu-igwee, eka Osolobue, bia,' o jenkō d'a sị, 'Ki haịn nwan ụnu gileni kweyeni Jönü?' ³² Kanị enyi asikọ, 'O gha eka ihiān bia.' "

(Egun rị a tu wẹ makēni ihiān ile marin nị Jönü wụ onye-amụma nke-esi.)

³³ 'Ya wẹ nō za Jesu, sị, "Enyi a marin." Jesu nō sị wẹ, "Mmē nwēn nkę agwakokwọ ụnu ikēn m gi e mē ihiēn ndinị wẹ."

Isi Nke Mmębuo

*Ilu Jesu Gi Ndị Wẹ Ye Ugbo Lefu Enya Ta
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Jesu nō tama nị wẹ ilu, sị, "Okęnnỵe ohu nwę ali vaiṇi, hụn o kęnhunmę ugba, guzi olu wẹ nō a piṇpuha manya-vaiṇi ye imē e, tun ulo nche imē e, bu ya wụ ali vaiṇi che eka ndị sikọ d'a rụn n'a e-gbu-e-ke, o no jenmę ali ihiān. ² O ru ogen vaiṇi, o no zijen odibo ohu d'e kunrun ndị hụ ugbo hụ rị eka d'e wehę hụn wẹ keton'a. ³ Wẹ nō kwondon onye hụ o zijen, gbu e ili, gbama a eka chupu. ⁴ Okęnnỵe hụ nō zijen ni wẹ odibo ozọ, wẹ nō ti e ihiēn isi, gbe ifenren ye e ihun. ⁵ O no zijenzi ozọ, wẹ nō gbu e. Erira kę wę mezi ndị bu ọda o zijenzi; e gbu wę ndị hụ imē wę ili, gbu ndị hụ imē wę ozun.

⁶ Onye ohu suọ hodụ o keleni zi: ezi nwa a. Omegụ, o no zijen ni wę nwa a, sị, 'Wę jenkō d'a gbaye nwa m.' ⁷ Kanị ndị hụ nō sị ibe wẹ, 'Onyen'i sikọ d'e weri uku e ile omegụ, bia nị nị enyi gbu

ẹ keni ihien nké e ru ẹ ẹka wùrù nke ẹnyi! ⁸ 'Ya wé
nó kwondon nwa a hụ, gbu ẹ, gha imé ugbo hụ tütü
a.'"

⁹ "Kí ọnụ ro ni 'ya kę onyé hụ nwé ugbo hụ jenkó
d'e mè? O sikò d'a bia d'e tikpọ ndị hụ, we alí-vaini
hụ ye ndị ọzọ.

¹⁰ Ünụ e ke gụntu ẹ imé Ehụhụo-nso ni
'Omumá hụ ndị rị a tun ulọ jụ a wuruolé ọmumá gi
ulọ.

¹¹ Di-nwonní-ẹnyi 'ya mè ẹ,
ihien a tu ẹnya rọ ebe ẹnyi rị! ”

¹² Makéni ndị-ndu ndị Ju a ghøtaguọ ni uwé k'ọ ta
ni ilu hụ, wé te nō cho ni wé nwunrun a, kaní egun
ndị rị ebahún aniní wé. Wé nō la a tọ, gha ebahún
pu.

*Ajụju Banyeni Iku Ugwo-isi
(Mat 22.15-22; Luk 20.27-40)*

¹³ Ya ndị-ndu nō zi ndị hụ imé ndị Itu-Farisi lę
ndị itu Herodụ d'a cho ihien rị Jesu ọnụ, ni wé gi
e kwondon ẹ. ¹⁴ Wé nō bia d'e kunrun Jesu, sị a,
"Onyé-nkuzi, ẹnyi a maringhọ n'i wụ onyé ezioku,
ni y'a ra lee ihiän ẹnya ihun, y'a ra gbeyeni ihiän,
kama, y'a kuzi ụzọ Osolobue k'ọ rị. Gwa ẹnyi nwan,
o hughọ mma ni ẹnyi kụ eze-kaní wụ Siza ugwo-isi
ra o rị mma? ¹⁵ Ni ẹnyi kụ wé ra ẹnyi akule?" Kaní,
Jesu a hụnguọ a ni wé gi ero bia, o nō sị wé, "Kí hain
ụnụ gi e shini m ọnyan? Wéhe ni ni m akpurú egho
dinariosi, ni m lele ẹ."

¹⁶ Wé nō wéhen'ẹ akpurú ego dinariosi ohu. O
nō sị wé, "Isi lę ẹfan onyé wụ hunní?" Wé nō sị a,
"Nke Siza rọ."

¹⁷ Jizosì nò sì wé, “We ni ihién Siza ye Siza, onu e we ihién Osolobue ye Osolobue.” Ihién o za nò tükènme wé ènya.

*Ajụjụ Banyeni Igha Ọnwụn Líhi
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)*

¹⁸ O nwọn ndị Itu-Sadusi bịa d'e kunrun Jesu. Ndị Itu-Sadusi weri e nị ndị nwụnni ara lihi. Wé nò ju Jizosì ụtaa, sì a, ¹⁹ “Onye-nkuzi, Mozizi ye ènyi iwu, sì, ‘Omèni okènnye a nwụnhun, lató nwunyé e, bụ o muni nwa, nwènè-e-okènnye y'a lúma nwunyé nwènè e hụ, keni o mudienni nwènè e nwụnhunni ụmụ.’ ²⁰ O nwọn umuné ikènnye esa; onye ibuzo imé wé a lụ nwunyé, o nwụnhun bụ o muni nwa. ²¹ Hún mè wé ẹbuo nò lúma okpoho hụ, o nwụnhunzi bụ o muni nwa. Èrìra kę hún mè wé ẹtọ jenzi. ²² Wé mmadụ esa lugbarị okpoho hụ, nwụnhunchanriṇ, bụ a muni wé nwa. Omegụụ okpoho hụ nò nwụnhun. ²³ Ogèn ndị nwụnni jenkö d'e gi lihi, onye k'o jenkö d'a wụ nwunyé e, ebe o mè ni wé esa lugbarị a?”

²⁴ Jesu nò sì wé, “Unụ a marịn Ekukwɔ-nsø, onu a marịn ikèn Osolobue, ya haịn unụ gi e fie uzo, eélé 'ya? ²⁵ Ogèn ndị nwụnni sikò d'e gi lihi, alukò wé di lè nwunyé, eyekò wé wé lurụ, wé jenkö d'a rị kę ndị mmɔn-ozi rị elu-igwee. ²⁶ O mè nke iweli ndị nwụnni, unụ e ke gun imé Ekukwɔ Mozizi, ebeħụ o nò ku banyeni akụ-ɔfia hụ rị e nwụn okun, kę Osolobue don sì Mozizi, ‘Mmè wụ Osolobue Ebrahim, Osolobue Aziki, nị Osolobue Jekopu’? ²⁷ 'Ya wụ n'o wụ Osolobue ndị rị ndụn, eélé nke ndị nwụnhunni. Unụ e fiechanringuo uzo.”

*Iwu Kachanrın Mkpa
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)*

²⁸ Onyę-nkuzi Iwu ohu nō jęzunhan, nü kę wę-wę rị a dō ndondō, hünzị nị Jesu za wę əhunma, o nō jụ Jesu ọtaa, sị, “Elee iwu kachanrın mkpa?”

²⁹ Jesu nō za a, sị, “Hün kachanrinni wü ənwan: ‘Onu ndị Izrelụ, gòn ni ntịn! Di-nwọnni-ęnyi wü Osolobue ęnyi, iya suq wü Nna.’ ³⁰ I jenkọ d'e gi obi i ile lę enwẹn* i ile lę uche i ile lę iken i ile nwę ihięn-osusuo Di-nwònни-ęnyi wü Osolobue i.” ³¹ Hün mè e ebuo wü ənwan: ‘Ihięn ibe i sikọ d'a suorirị i kę ihięn enwẹn i dọn a suq i.’ O nwònni iwu ozọ ka ndịnị.”

³² Onyę-nkuzi Iwu hụ nō sị Jizosị, “Y'e kughọ əhunma onyę-nkuzi. Ezię k'i ku nị Di-nwònни-ęnyi suq wü Osolobue, ozọ arị a, ³³ leni igi obi i ile lę nghoha i ile lę iken i ile nwę ihięn-osusuo Osolobue lę inị ihięn ibe i a suq i kę ihięn enwẹn i dọn a suq i kachanrın ejan ile wę dùn əkụn lę ejan ndị ozọ ile mkpa a ri.”

³⁴ Ogęn Jizosị gi hụn a n'ọ za əhunma, o nō sị onyę-nkuzi Iwu hụ, “Y'a nökunmeguo Ali-eze Osolobue.”

Ogęn ənwan gi megụ, o nwònzi nị onyę egun nị jụ Jesu ajụju.

*Ajụju Banyeni Mezaya, Onyę Hụ Osolobue Tume
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)*

³⁵ Ogęn Jesu gi rị imę Ụlọ-nsọ a kuzi, o nō sị, “Kị hajin ndị-nkuzi Iwu gi e ku ni Kraistị wü nwà Defidi?” ³⁶ “Bu Defidi lę enwẹn ę ku oku ghahani Mmọn-nsọ, sị,

‘Di-nwònни-ęnyi sị Di-nwònни-m;

* **Isi Nke Mmębuo:**30 umę-ndùn

nodi alị eka-nni m,
d'e ru mgbe m bugụụ ndị iñenren i
che okpuru ukụ i'

³⁷ Ebe o me ni Defidi le enwèn e kpọ a ‘Di-nwɔnni-m,’ nanị k'o dọn nwan wuru nwa Defidi?”
Ihien o rị e ku hụ a suọ igunrun hụ usụo.

*Jesu A Do Wę Eka-ntin Banyeni Ndị-nkuzi Iwu
(Mat 23.1-36; Luk 20.45-47)*

³⁸ K'o dọn rị a kuzi, o sị, “Kpachanpu ni ẹnyia banyeni ndị-nkuzi Iwu, o suọ wę ni w'e yi ẹkwa tue ni a ghahunme; o suozị wę ni wę e kele wę ekele pụ-ichẹn imẹ afia; ³⁹ o suọ wę ni w'a nodị isi-ochu imẹ ulo-ofufe, a nodị isi-ochu wę gha e ri oriri. ⁴⁰ W'e gi ero e rigbu ikpoho di wę nwụn le ulo wę, e gi ekpere sueni e kpumẹ e. Ikpe-omuma wę jenkö d'a ka njo.”

*Oyiye Ogbennyę Di E Nwụn Ye
(Luk 21.1-4)*

⁴¹ Jesu nọ nodị alị bu ihun zinmẹ ebe w'e buche oyiye, e lee kę igunrun hụ rị e buche egho imẹ ebehụ. Ndị idafin bu ọda hụ e buche egho hini. ⁴² Ogbennyę ohu di e nwụn nọ bịa d'e buche akpuru egho kopa ebuo me ẹkere, 'ya wụ ikobo. ⁴³ Jizosi nọ kpọ ụmu-azụn a, sị wę, “Ogbennyenị di e nwụn buchekari ihiān ile hụn rị e buche ego imẹ ebe w'e buche oyiye. ⁴⁴ Makeni wę ile gha imẹ hụn bu ọda wę nwę ye, kanị 'ya le enwèn e, k'o mehan ogbennyę, yechanrin ihien ile o nwọn, ihien ile o nwọn hụn o gi bi.”

Isi Nke Mmèto

*Jesu E Ku È Nị Wé Jènkò D'e Tikpò Ulo-nsò
(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Ogèn Jizosì gi gha Ulo-nsò pukò, onyè ohu imè ụmu-azụn a nò sì a, “Onyè-nkuzi, lee ihièn ọmụma ndịnị hi-ogbe-o! Lee okèn ụlo ndịnị magbu enwèn wé mma-o!”

² Jesu nò sì a, “Y'a hùn okèn ụlo ndịnị? O nwònni ogbe-ọmụma ohu hùn sikò d'a hòdụ elu ibe e, wé jènkò d'a tụ wé ile ye ali.”

*Nsòngbu Lẹ́ Ukpokpo
(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)*

³ Ogèn Jesu suò gi nòdì ali elu Ugu Olivu hùn rị nchetaři iħun Ulo-nsò, Pita, Jemisi, Jònù lè Andurù nò bìa d'e kunrun e, jù a ajuuju ebe 'ya lè wé suò rì a, sì, ⁴ “Gwa ẹnyi, elee ogèn kẹ ihièn ndịnị sikò d'e mè? Kì wú ahíma w'e gi marìn ní ihièn ndịnị ile e d'e mè?”

⁵ Jesu nò gwama wé, sì, “Kpachanpukwò ní ẹnya amamgbè w'e dufie ụnu. ⁶ Ndị bu odata jènkò d'e gi ẹfan m bìa, sì, ‘Mmè wú Kraisti, Onyè Ahùn Chuku Tumèl’! Wé sikò d'e gi ẹ dufie ndị bu odata. ⁷ Ogèn ụnu jènkò d'e gi nụ ukwere agha rị ichen-ichen lè kari-kari agha ndị wé rịsonmè a lụ, atukwolè ni egun. Ihièn ndịnị jènkò d'e mè bụ nịjendemè ogèn e ke ru.

⁸ Ali sikò d'a luson ibe wé, ali-eze ohu jènkò d'a luson ali-eze ọzọ, ali-omahihie sikò d'a rị ebe rị ichen-ichen; ụnwụn sikò d'a rị; kanị, ihièn ndịnị nò kẹ ebe imè nòhụ mémé okpoho.”

Ukpokpo

9 “O mē nke ọnū lē enwēn ụnū, kpachanpū nī enya; makēni wē jēnkō d'e wejen ọnū ögwa rī ichen-ichen; wē sikō d'e gbu ụnū ili imē ụlō-ofufe* rī ichen-ichen; ọnū jēnkō d'e wuzo ihun ndi-Govano rī a kini lē ndi-nze makē ufiri m—ụnū k'e gi e shia nī m éri ebe wē rī.

10 Wē k'e bu ụzō zigbarigụ n̄di alí ile ozioma. **11** Ogēn wē sikō d'e gi nwụnrụn ụnū, we ọnū si ögwa, ehuelē ni uhue ihiẹn ụnū jēnkō d'e ku, kale, ku ni ihiẹn ögwule Osolobue jēnkō d'e ye ụnū ogēn hū, makēni ełe ụnū jēnkō d'e ku, kama, Mmɔn-nṣo sikō d'e gi ụnū ku. **12** Umunę jēnkō d'e we umunę wē ye wē gbu; ndi n̄edi jēnkō d'e we ụmụ wē ye wē gbu; ụmụ jēnkō d'a luson n̄di muni wē, mē wē gbu wē. **13** Ize ụnū jēnkō d'a ban ihiān ile makē ufiri m. Kanị onyę hū din ndidi d'e ru njendemē kē Osolobue sikō d'a zuopuha.”

Eje-urụ Hū

(Danelü 9.27; Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 “Kanị, ogēn ọnū jēnkō d'e gi hūn ‘Eje-urụ ahūn’ k'o wuzo ebe furuleni n'o rī (onyę hūn rī a gun ihienni 'ya ghoha a), ogēn hū, n̄di rī Judia wē gbasikwō elu-ugu. **15** Onyę hūn rī elu ụlō ehidangukwolē banyemezi imē ụlō n'o jēnkō d'e weri ihiẹn ögwule. **16** Onyę rī ugbo ekinhenkwolē d'e weri ékwa a. **17** O jēnkō d'a fū n̄di rī imē lē n̄di pa nw'eka ɔrun ogēn hū! **18** E mē ni ekpere amamgbe ọ gha e mē ogēn oyı! **19** Makēni okēn afunfun jēnkō d'a rī ogēn hū—udị hūn rituleni, gha ogēn Osolobue gi

* **Isi Nke Mmeto:9** Iya wuzikwō ögwa obodo ögwule ogēn ahūn.

ke ụwa d'e ru ogenni; ụdi a arikozi. ²⁰ Omèni Di-nwònñi-enyi e te beluanị ogen hụ, o nwònñi onyé sikọ d'a s'eka wanahịnni. Kanị, o giguọ ufiri ndị ọ horị, ndị nke e, belua ogen hụ.”

²¹ “Ogen hụ, onyé si i, ‘Lee e, Kraistị ri ebeni!’ Mobụ, ‘Lee e, o rị ebahun,’ ekwerikwolę ihien ọ rị e ku. ²² Ndị kpo enwen wę Kraistị lę ndị-amumanta jenkọ d'a püha. Wę jenkọ d'a runsonmę orun-atuménya, ihien-ahima rị ichen-ichen keni wę dufie ihiian, keni wę dufiede ndị Osolobue horị—omèni o te k'a ni wę mę. ²³ Kpachanpükwo ni nwan ẹnya, n'a gwatoguọ m unu!”

Obibia Jesu

(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴ “Ogen hụ, ogen afunfun hụ ghafeguu, ẹnya-anwụn jenkọ d'a gba ishi, ifon etikozi, ²⁵ kokise jenkọ d'a gha elu-igwere a danye ali, ikèn rị elu sikọ d'e zinzin. ²⁶ Ogen hụ kę ihiian ile jenkọ d'e gi hụn Nwa nke Ihiian k'o gi ikèn lę ogho hi-ogbe lala imę orukpu. ²⁷ O jenkọ d'e zipụ ndị mmɔn-ozi e jen imę ụwa ile, d'e wegbama ndị nke Osolobue rị ebe ọwule—gha ebe ụwa ru d'e ru ebe elu-igwere ru.”

Ihien Jesu Gi Osisì Figi Kuzi

(Mat 24.32-35; Luk 2.29-33)

²⁸ “Gi ni osisi figi munrun ihien: Hụn o gihu forima ọnụ a marin ni udu-mirin e d'e bidon. ²⁹ Erịra k'o rizikwọ, ogen unu e gi hụn kę ihien ndini rị e mę, unu a marin ni Nwa nke Ihiian a riguọ ehu nsue, o ruguọ ọnùmuzo. ³⁰ Ezioku kę m rị a gwa ọnụ, agboni a ghafeguko ihien ndini kebe męzu. ³¹ Elu-igwee lę ụwa sikọ d'a ghafe, kanị ihien ndị m ku a ghafekọ.”

*O Nwɔnni Onyę Marin Uhụohin Hụ Mọbụ Ogen Hụ
(Mat 24.36-44)*

³² “Kani, o nwɔnni onyę marin uhụohin o jenkó d'e mē mọbụ ogen o jenkó d'e gi mē imē uhụohin ahụn, kę ndị mmọn-ozi rị elu-igwee kę Nwa; Chuku-Nedi suq marin. ³³ Kpachanpu ni enya, múnrun ni enya, makeni ụnu amarin ogen o jenkó d'a wụ. ³⁴ Obibia Nwa nke Ihian jenkó d'a rị kę ebe okennyę ohu nō jenkó ali-ihian, o nō bu ihiẹn e che eka ndị idibo e, onyę lę orun a, onyę lę orun a; o nō sị onyę-nche 'ya chemé nche. ³⁵ 'Ya wụ, múnrun ni nwan enya, makelel onu amarin ogen nna nwé ulo e gi lụa—kę ogen enyasị k'o gi lụa-o, kę imē abalị rọ-o, kę ọkpa kwan rọ-o, kę eki fọnmẹ rọ-o—o nwɔnni onyę marinni. ³⁶ Oméri o bia idenmizi, amamgbe o hụn ụnu kę onu rị a ranhịn ụran. ³⁷ Ihiẹn m rị a gwa ụnu kę m rị a gwa onyę ọwule: múnrun ni enya!”

Isi Nke Mmęno

*E Rini Wę Jesu Ngo
(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-57)*

¹ Ogen o gi hodụ akpụ-uhụohin ebuo ni Mmemmę-Nghafe lę Mmemmę wę gi e ri Brędi nwɔnleni yisti o gi a fụ ru, ndị-isị nchụ-ejan lę ndị-nkuzi Iwu hụ a chọ kę w'a dọn gi nzuzue nwunrun Jesu d'e gbu. ² Wę nō sị, “Enyi emekokwọ a ogen Mmemmę, amamgbe isusu gha a rị.”

*E Hukpu Wę Jesu Udeń
(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)*

³ Ogen Jesu gi rị obodo Bętanị, iwe Sajmonu hụn emu otı te kụ, e ri ihiẹn-oriri, okpoho ohu nō buhẹ ọgọ alabasta udeń e shin ọhụnma jun imē e; udeń

ahụn ኃnanran ọda-ọda—nadị kẹ wẹ gi mémé e. O nọ kuke ọgo hụ, hu udẹn hụ kpu Jesu isi. ⁴ Kani ndị hụ imẹ ndị rị ebahụn nọ wemẹ iwe, a sị ibe wẹ, “Kị wẹ rị e wiwini udenni ኃnanrannị? ⁵ Nké e rekari wẹ udenni ihiẹn nökę egho ọrun akp'ohịn ọgụn-mmisen, we egho e ye ndị igbẹnnỵe.” Wẹ nọ korịamanị okpoho hụ ọda-ọda.

⁶ Kani, Jesu nọ sị wẹ, “Hapụn'a! Kị ụnu rị e songbun'e? O feguo m ofufe rị mma. ⁷ Onụ le ndị igbẹnnỵe rị ebeni ogɛn ile, ụnu nwẹ ikèn mèni wẹ ọhụnma ogɛn ọwule ụnu cho; kani mmè nwèn esonkọ ụnu nòdị ebeni ogɛn ile. ⁸ Okpohoni a nwanguo ikèn e; o hukpuguo m udenni ehleru n'o gi kwademẹ olili m, o gini d'e ru. ⁹ Ezię, m rị a gwa ụnu ni ebe ọwule wẹ sikọ d'e zi ozioma imẹ uwa, wẹ jenkọ d'e ku ihienni o mè, e gi e a nyanhan a.”

*Judasị E Kweri N'o We Jesu Ye Wẹ
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ 'Ya Judasị nwa Iskarotụ, onyę ohu imẹ wẹ mmębụo hụ nọ jenmę d'e kunrun ndị-isị nchụ-ejan keni ọ hun uzọ re Jesu ye wẹ. ¹¹ Ogɛn wẹ gi nụ ihiẹn ọ bianị, efo nọ sụo wẹ usụo ọhụnma-ọhụnma; wẹ nọ kwe e nkwa nị wẹ jenkọ d'e ye e egho. 'Ya ọ nọ choma efe o k'e gi we Jesu ye wẹ.

*Jesu Lẹ Ụmụ-azụun A E Ri Oriri-Nghafe
(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.12-30)*

¹² O ru ụhụohịn ibuzo Mmemmę wẹ gi e ri Brèdi nwọnleni yisti o gi a fụ, ụhụohịn hụ wẹ gi e gbu ebulu Oriri-Nghafe, ụmụ-azụun Jesu nọ jụ a, sị, “Elebe k'i cho nị enyi kwademẹ hun y'a nọ ri Oriri-Nghafe?”

13 'Ya Jesu nō zi mmadụ ebęo imę ụmu-azụn a, si wę, "Jen ni imę obodo hụ, okęnnye ohu bu ite-mirin jenkö d'e kunrun onu; sonmen'e. **14** Si nị onyę nwę ulo o jenkö d'a banye, 'Onyę-nkuzi sị, "Elee hụn wụ mmughe m ahụn mē lę ụmu-azụn m sikö d'a nō ri Oriri-Nghafe?" ' **15** O jenkö d'a ghosi ụnu mmughe ohu shianị rị ibe elu, hụn wę kwademegụ ọhụnma, nō nị ebęhụ kwademę ni ẹnyi ihiẹn ile."

16 'Ya ụmu-azụn hụ nō shi imę obodo hụ, hụn ihiẹn ile kę Jesu dọn ku; wę nō kwademę ihiẹn-oriri Nghafe.

17 O ru ogęn ẹnyasi, Jesu lę ụmu-azụn a mmębęo nō bịa ebęhụ. **18** Ogęn wę gi nödiguụ alị e ri ihięn-oriri, Jesu nō sị wę, "Ezioku kę m rị a gwa ụnu, onyę ohu imę ụnu jenkö d'e re m—onyę mme lę 'ya rị e ri ihięn-oriri."

19 Efọ asuozinị ụmu-azụn a ụsuo; onyę-onyę hụ a sị a, "Elekwọ mme! Mme ro?"

20 Jesu nō za wę, sị, "Onyę ohu imę onu mmębęo ro, onyę hụn mme lę iya gba e suru brędi imę afere ohu e ri. **21** Eghęe, Nwa nke ihięn k'a la rịkę kę Ehuhuq-nso dọn ku; kanị nsongbu jenkö d'a rị nị onyę hụn sikö d'e we Nwa nke Ihięn ye wę! O te ka onyę hụ mma nị amụnị w'a!"

Oriri-nso

(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Ko 11.23-25)

22 Ogęn wę gi rị e ri ihięn-oriri ahụn, Jesu nō weri brędi, o goziguụ a, o nō bebe e, w'e ye ụmu-azụn a, sị, "Weri n'e, ọnwan wụ ęhụ m."

23 'Ya o nō weri ope, o yeguụ Osolobue ekele, o nō ye wę ile 'ya. Wę ile nō rarışonme. **24** O nō sị wę, "Onwan wụ ędeke m, hụn wę gi ufiri ndị bu

oda hupụ; ẹdeke m, hụn wę gi biye nkwerigbama
 * Osolobue tumę egbata 'ya lę ndị nke e. ²⁵ M rị a
 gwa ụnu ezioku, arakozị m manya vajinị d'e ru ogęn
 m jenkọ d'a ra a nke ọhụn imę Ali-eze Osolobue." ²⁶
 Wę nō bụ ẹbu Mmémme-Nghafe; a bugụụ w'a, wę
 nō gha ebahụn jenmę Ugu Olivu.

*Jesu E Ku E Nị Pita Jenkọ D'a Ghori N'o Marin A
 (Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)*

²⁷ Jesu nō sị wę, "Unụ ile jenkọ d'a gba m tọ,
 makèni Ekukwọ-nso sị,
 'M jenkọ d'e gbu onyę-ndu atunrun,
 atunrun ile jenkọ d'a gbayịya!'

²⁸ Kanị m ghaguo ọnwụn lihi, m k'e bu nị ụnu uzọ
 si Galili."

²⁹ Pita nō sị a, "Anako m'i tọ! Oṣuon'a nị ndị ọzọ
 ile a la i tọ!"

³⁰ Jesu nō sị Pita, "Ezioku kẹ m rị a gwa i, nị tannị,
 imę abalinị, ọkpa gini d'a kwan mgbe ẹbuo, i jenkọ
 d'a ghori mgbe eto nị y'a marin m."

³¹ Kanị, Pita e kusi e ikен, sị, "O nwọnni ogęn m'e
 gi la i tọ, oṣuon'a nị mmę lę 'yụ sikọ d'a nwụn!"
 Umụ-azụn ile hօdụnị nō kuzikwọ erịra.

*Jesu E Mę Ekpere Imę Gesemani
 (Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Ya wę nō shi ebe w'a kpọ Gesemani, Jesu nō sị
 umụ-azụn a, "Nodị nị ali ebeni, nị m jen d'e mę
 ekpere." ³³ O nō weri Pita lę Jemisi lę Jon jenmę.

Ya obi nō ferime e, obi eruzin'ę ali. ³⁴ O nō sị wę,
 "Obi e d'a gbawapụ m—o d'e gbu m; nodị nị ebeni,
 ụnu a mụnrụn enya."

* **Isi Nke Mməno:**24 mọbụ: nkwerigbama ọhụn

35 O nō jenzükazi, tūha enwēn e ye ali, kpe ekpere, ni mbunị o jenkō d'a ni mē, nkē a napu w'a ogēn afunfun hū. **36** O nō sị, "Baba, Baba Nədi m! O nwənni ihiēn i ghaleni a s'eka e mē; napu m mkpu afunfunni. Kanị uche i mē, elep nke m."

37 Ogēn o gi kin-azụn, o hūn wę kę wę rị ụran. O nō sị Pita, "Sajmonu, i rị ụran? 'Ya wü y'a s'eka munrun ẹnya mgbahunmē ọkụlọkụ ohu?"

38 O nō sị wę, "Munrun ni ẹnya; e mē ni ekpere, amamgbə ọnụ a danban imē ọnwụnwān; mmɔn ihiān a chogho, kanị nduṇ gụụ ehụ."

39 O nō puzi d'e mē ekpere, e mezikwo ekpere ohu hū. **40** O kinhenzi azụn ebe umu-azụn a rị, hunjị wę kę wę rị a ranhịn—ezigbo ụran gi wę, asani wę eka shiapu ẹnya. Amarinzini wę ihiēn wę sikọ d'a sị a.

41 O kinhenzi nke mgbe eto, o nō sị wę, "Unu rikwo a ranhịn, e zuru ikēn? O higuo! Ogēn e ruguo. Lee n'ę, e we wę Nwa nke Ihiān che eka ndi-njọ. **42** Lihi ni ni ẹnyi jenmē. Lee n'ę, onyę rị e reni m e ruguo ehụ ebeni!"

A Nwụnrụn Wę Jesu

(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

43 Ozigbo hū, kę Jesu rikwo e ku oku hū, Judasi, onyę ohu imē umu-azụn a nō bia, 'ya lę igunrun busonmē ihiēn ögún—kę opia-agha, kę egbe. Ndiisi nchụ-ejan lę ndi-nkuzi Iwu lę ndi-isı zihe wę.

44 (Onyę hūn rị e ren'ę wü Judasi gwa wę ihiēn wę sikọ d'e gi marin Jesu, sị, "Onyę hūn m jenkō d'e su ọnụ, iya wü onyę hū ụnu choko, nwụnrụn n'a, ọnụ e kwonkèn mē e, duru e jenmē.") **45** Ogēn

Judasị gi nwan bịa, o no jenburu Jizosì, si a, “Onyè-nkuzi!” O no su e ọnụ. ⁴⁶ Ndị hụ no kwondon Jesu, nwunrun a. ⁴⁷ Kanị, onyè ohu imé umu-azụn a ndị ahụn turu ebēhu no sepụha ọpià-agha, banpu odibo Onyè-isi nchụ-ejan ntin. ⁴⁸ Jesu no si wẹ, “Kị ụnu buhẹ ni ọpià-agha lẹ ẹgbe d'a nwunrun m—noke si m wụ onyè-ohin? ⁴⁹ M rị imé igunrun ụnu imé Ulo-nsø uhuohin ile a kuzi, ụnu anwunrunni m. Kanị ihien ndini rị e mè keni ihien Ehuhuo-nsø kụ hụn ụzọ mèzu.”

⁵⁰ Umu-azụn a ile no la a tọ, gbama ọso. ⁵¹ Okorobia ohu, hụn yihu ekwa linę w'e yiye elu e sụo, no sonme Jesu. Wẹ no dòdòn ekwa a, chọ nị wẹ nwunrun a, ⁵² kanị o no la ekwa a tonị wẹ, gi oto gha ebahụn gbaṇu.

*E We Wẹ Jesu Jènni Ndị-isi Nkìkwama
(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14,
19-24)*

⁵³ Wẹ no weri Jesu si iwe Onyè-isi nchụ-ejan. Ndị-isi nchụ-ejan lẹ ndị-nkuzi Iwu lẹ ndị-isi ile no gbakikomé ebēhu. ⁵⁴ Kanị, Pita sònko Jizosì; ẹgbata wẹ e teyezi ekere. O banye ezi ogwa Onyè-isi nchụ-ejan, o no sòn ndị-nche nödị alị nyanma ọkun. ⁵⁵ Ndị-isi nchụ-ejan lẹ Ndị-isi Nkìkwama ile hụ a chọ ihien wẹ k'e gi hangbu Jizosì eñen, keni wẹ gbu e, kale ahunni wẹ — ⁵⁶ ọsuon'a nị ndị bu oda e buokinole Jesu ọnụ, oku wẹ adangbamani. ⁵⁷ 'Ya kẹ ndị hụ imé ndị rị ebēhu no lihi oto, buokin Jesu ọnụ, si, ⁵⁸ "Eñyi nụ k'o ku n'o jenkọ d'e tikpọ Ulo-nsòn'i wẹ gi eka tun, gi akpu uhuohin eto tun hụn wẹ ghaleni e gi eka a tun." ⁵⁹ Kanị, eri wẹ a dangbamazikwoni.

60 'Ya kę Onyę-isi nchụ-ejan nō lihi ọtọ ihun wę ile, jụ Jesu nju, sị, "O nwọnni ihiẹn y'e ku banyeni ihienni ile wę rị e ku nị iya kę i mè?"

61 Kanị Jesu a gba nkintin, ọ shiarinị ihiẹn ọwule. Onyę-isi nchụ-ejan nozị jụ a, sị, "Iyụ wụ Kraistị, Nwa Onyę Hụ Ríchanrin mma?"

62 Jesu nō sị, "Mmę rọ; ọnụ jenkọ d'a hündę Nwa nke Ihian ebe ọ nödị alị azụn eka-nni Osolobue, Onyę ahụn Ikèn ile wụ nke e, hụnzị a k'o gi orukpu gha elu-igwee lala!"

63 'Ya Onyę-isi nchụ-ejan nō tika ekwa 'ya lę enwèn e wụ Onyę-isi nchụ-ejan, sị, "Kị enyi rizi a chonị osheri ozoz?!" **64** Unụ a nuguo arunu o ku. Kị wụ uche unụ?" Wę ile nō sị nị ikpe-onzun a maguо a.

65 Ndị hu imẹ wę nō juma ẹṣon kpu Jesu, e kpumẹ w'ę enya, fían a ihiẹn, sị a, "Bu amuma!" Ndị-nche nozị weri e, gbu e ili.

Pita A Ghori N'ọ Marìn Jizosi
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

66 Kę Pita rị ibe alị imẹ ezi-ogwa hu, okpoho ohu imẹ ndị idibo Onyę-isi nchụ-ejan nō bịa ebéhụ.

67 Ogen o gi hụn Pita ebe ọ rị a nyan okun, o bu enya tuma a, sị a, "Iyụ lę Jizosi onyę Nazareti hu wizikwo."

68 Kanị Pita nō ghori, sị, "Amarindę m ihiẹn i rị e ku, aghotanị m ihiẹn i rị e ku." Ọ nō pụ ebéhụ, si ọnụ-mgbon. 'Ya kę ọkpa nō kwan.

69 Okpoho odibo hu a hụnzị a ebahun, ọ nō gwama ndị wuzo ebéhụ, sị, "Onyęni wụ onyę ohu imẹ wę!" **70** Kanị Pita a ghori.

O tebe, ndị turu ebahụn nozị sị Pita, “Ezioku-ezioku, i wụ onyę ohu imẹ wẹ, makèni i wụ onyę Galili.”

⁷¹ Kanị, Pita nō buma enwèn e ọnụ, kundę Osolobue, sị, “A marịn m okènnyenị ọnụ rị e ku oku e.”

⁷² Ozigbo, ọkpa nō kwan nke mgbe ẹbuo, ya Pita nō nyanhan oku Jesu gwa a; nị “Ọkpa gini d'a kwan mgbe ẹbuo, i jenkö d'a ghorị mgbe eto nị y'a marịn m.” 'Ya ndun nō gụụ a, o nō kwan ezigbo ekwan.

Isi Nke Mmisen

E Weri Wę Jesu Jennis Paileti

(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

¹ Hun eki gihu fọn, ndị-isı nchụ-ejan le ndị-isı le ndị-nkuzi Iwu le ndị ile rị Ndị-isı Nkikwama nō zu, tuggama iroro ihiẹn wę sikọ d'e mè. Wę nō kẹn Jesu egbun, duru e pụ, wę e ye Paileti, hun wụ Govano rị a kịdọn ni ndị Rom. ² Paileti nō ju a, sị, “Iyụ wụ Eze ndị Ju?” Jesu nō za, sị, “Iyụ ku e.”

³ Ndị-isı nchụ-ejan nō kusonmè ihiẹn bu ọda wę si nị 'ya k'o mè. ⁴ Paileti nō juzị a, sị, “O nwonni ihiẹn y'a za? Lee ihiẹn ndịnị ile wę rị e ku nị iya k'i mè.”

⁵ Jesu ekuzini ihiẹn ọwule, nke wụ nị o tụ Paileti enya.

A Ma Wę Jesu Ikpe-ọnwụn

(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39—19.16)

⁶ Ogen Mmemmè-Nghafe ọwule, Paileti a gha imẹ ulo-ngan e wepuha nị wę onyę ohu ọwule wę cho.

⁷ Mmemmè-Nghafeni, o nwon okènnyenị ohu w'a kpọ Barabasi hun rị imẹ ngan, iya le ndị rị a luson ndị-okiki; ndị ahụn ya le wę rị imẹ ngan gbu ochụ ogen

isusu. ⁸ Ya kę igunrun hụ nō nwan bịa d'a rịo Paileti n'o mę ni wę k'o dọn e mę mbụ, ⁹ Paileti nō jụ wę, sị, “Unụ a chogho nị m hapụ nị unụ Eze ndị Ju?” ¹⁰ (Paileti jụ wę ेriṛa makęni o marięnguọ nị ẹnyauụfụ kę ndị-isı nchụ-ejan gi we Jesu ye e.)

¹¹ Ndị-isı nchụ-ejan nō sị igunrun hụ gwa a n'o wepụha nị wę Barabasi hụn nkę o gi wepụha Jizosị. ¹² Paileti nō jụ wę, sị, “Kị ọnụ chọ nwan nị m gi okęnnyenị unụ a kpó ‘Eze ndị Ju’ mę?”

¹³ Wę nō yi oro, za, sị, “Kpogbu e!”

¹⁴ Paileti nō jụ wę, sị, “Kị hajin? Elee njọ k'o mę?” Kanị, wę nō yikenmèdè oro, sị, “Kpogbu e!!”

¹⁵ Makęni Paileti chọ n'o mę ihiyen siko d'a suọ igunrun hụ usụo, o nō hapụ Barabasi yeni wę; o fianguụ Jesu mkpiñsin, o nō w'e ye ndị jenkö d'a kpogbun'e.

Ndi-agha A Kpa Jesu Ye Emu (Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

¹⁶ Ya ndị-agha rị okpuru Paileti nō weri Jesu si ezi-ogwa Paileti; wę nō kpogbama itu-agha wę.

¹⁷ Wę nō yime e ęwuru nianrannị e nwun ufie-ronị, ufie-ronị*; wę nō gi ogun kpa n'a okpu-eze, bu e che e isi. ¹⁸ 'Ya wę nō kelemę e, a sị, “Eze ndị Ju, isi i che!” ¹⁹ A fian w'a mkpiñsin isi, jukpu e ęson; e gbuni w'e osekpu, e liyen'e ęka. ²⁰ A kpaguu w'a ye emu, wę nō yipu a ęfę popu hụ, yimęzi e nke e. 'Ya wę nō weri e d'a kpogbu.

A Kpoma Wę Jesu Elu Obe (Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

* **Isi Nke Mmisen:**17 ęwuru ndị nze lę ndị ịdafin

21 E ru wé ụzo, wé nō hún okénnye ohu w'a kpó Saimonu, ebe o gha alí ofia lala imé obodo. Ndí-aga hú nō wa a ye e olu n'o buru obe *ahún wé jenkó d'e gi kpogbu* Jesu. (Saimonu wú nèdi Alezanda le Rufosi, onyé alí Sairini k'ó wú). **22** Wé nō we Jesu si ebe w'a kpó Gogota, hún wú “Ebe Okpokom’isi.” **23** Ebéhú kę wé nō ye e manya wé gwogbama 'ya le ihién e lu ilu w'a kpó Maa n'o ra, kaní Jizosí aran'a. **24** Ya wé nō kpoma a enu obe. Wé nō kebe ekwa a, tü nkpo keni wé marin hún onyé-onyé jenkó d'e weri.

25 Okúlókú itenei ụtuntun kę wé gi kpoma a elu-obe. **26** Ihién wé deye elu obe ní ịya kę wé gi ma a ikpe wú “Eze ndí Ju.” **27** Wé kpoma Jizosí le ndí ohin ebúo elu-obe ichen-ichen; onyé ohu rí elu obe rí eka-ihién Jizosí, hún-ebó rí elu-obe rí eka-ekpen e, **28** [keni ihién Ekukwo-nsø ku hún ụzo mezu—makéni Ehuhuọ-nsø sì, “Wé gun a yeni ndí a dan iwú.”] **29** Ndí ghafekoni hú e finfin isi, a kpari e, a sì, “Ha! Ele i sì n'i jenkó d'e tikpó Ụlọ-nsø, gi akpụ-uhuohin eto tundonzi e?! **30** Zuopuha nwan enwén i! Gha nwan elu obe hú hidan.”

31 Ndí-isí nchụ-ejan lę ndí-nkuzi Iwu huzí a kpa a e ye emú imé igunrun wé, a sì ibe wé, “O zuopuha ndí ozo, kaní o saní eka zuopuha enwén e! **32** Onyé nwén sì n'o wú Kraistí, Eze ndí Izrelú, 'ya gha nwan elu obe hidan, keni enyi hún, kweri!”

Ndí ohin ebúo hú wé kpoma wé lę ịya huzíkwó a kpari e.

Jizosí A Nwunhún

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

33 O ru ogéñ enya-anwúñ gi a rí isi, alí hú ile nō gba ishi d'e ru okúlókú eto efinnai hú. **34** Ogéñ

ihiyen nöké okulokü eto gi kụ, Jesu nō gi oken olu yi oro, sị, “Eloj! Eloj!! Lama Sabakitani?!” hụn wụ “Osolobue m! Osolobue m!! Kị haín i gi gbakítọ m azuun?!”

³⁵ Ndị hụ imē ndị wuzo ebéhụ a nụ ihiyen o ku, wẹ nō sị, “Gon ni ntịn, o rị a hị Elaija!” ³⁶ Onye ohu imē wẹ nō gba oso, weri eru suru manya ru-uka, fa a ye ọnunu mkpínsin, ye e ra, sị, “Cheri ni, nị ẹnyi lele kẹ Elaija jẹnkọ d'a bia d'e wetu e enu obe!”

³⁷ 'Ya Jesu nō gizi oken olu yikenmẹ oro, kwonbepu.

³⁸ Ekwa wẹ gi gbonbepu Ebéhụ- kachanrịn-nso imē Ụlo-nso nō bawapụ ẹbuo gha elu d'e ru ali.

³⁹ Okí-agha hụn wuzo ihun e ebéhụ a hụn kẹ Jesu dọn nwụn, o nō sị, “Ezioku-ezioku, onyeni wụ Nwa Osolobue.”

⁴⁰ O nwonghozị ikpoho ndị hụ rị a gha ebe teni e lee ile; ndị hụ imē wẹ wụ: Meri onye Mag'dala le Salomi le Meri nnę Jemisi hụn-nta le Josisi†.

⁴¹ Ikpoho ndịnị wụ ndị e son Jesu, e yen'ę eka, e jenn'ę ozi ogən o gi rị Galili. Ikpoho ndị ọzọ bu ọda son e bia Jerusaleм rịzikwọ ebahun.

E Li Wę Jesu

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

⁴² O ru enyasi Uhuhin hụ, ebe o mèni Uhuhin-nkwademẹ rọ, 'ya wụ ọhị gbama Uhuhin Izu-ikèn e ru, ⁴³ 'ya Josefụ onye obodo Arimatia nō jen d'e kunrun Paileti. Josefụ wụ onye wẹ marin amarin imē Ndi-isi Nkikwama. O rịzikwọ ndị rị e che obibia Ali-eze Osolobue. O nō wepụ egun ẹnya, buru Paileti, sị a ye e ehịụ Jesu. ⁴⁴ Ogèn Paileti gi nụ

† **Isi Nke Mmisen:40** Josefụ

ni Jesu a nwùnole, o tu a enya. O nò kpo okì-agha hụ, jụ a k'o teguo Jesu nwùn. ⁴⁵ Ogèn o gi nuguụ ihièn okì-agha hụ za, o nò sì Josefụ jen d'e buru ehem hụ. ⁴⁶ Josefụ nò nònrin ekwa linę, butu ehem Jesu elu obe, gi ekwa hụ fuma a, bu e che imé ili wé gu riké okporo ye imé ọmúma zení kẹ wé e me. 'Ya o nò gi ọmúma hi ogbe nukin ọnụ ili hụ. ⁴⁷ Meri onyé Mag'dala lẹ Meri nné Josisi[†] rị ebahun e lee ile, wé nò hụn ebe wé buto ehem Jesu.

Isi Nke Mmisin

*Jesu A Gha Onwùn Lihí
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)*

¹ Ogèn Uhuohin Izu-ikèn gi ghafeguụ, Meri onyé Mag'dala lẹ Salomi lẹ Meri nné Jemisi nò nònrin ihièn ndị e shin ọhunma keni wé jen d'e gi e te ehem Jesu. ² Uzo-utuntun uhuohin ibuzo imé izuuka (hụn wụ nwan uhuohin Sondé), ogèn anwụn gi wama, wé nò jenme ili Jesu. ³ Ogèn wé gi jenkö, wé hụ a jụ ibe wé, sì, "Onyé jenkö d'e nupụ ní enyi ọmúma rị ọnụ ili?" ⁴ Ogèn wé gi ru ebéhem, lee enya, wé nò hụn a ní e nupugwole wé ọmúma hụ higbu enwèn e ogbe. ⁵ 'Ya wé nò banye imé ili hụ, wé nò hụn okorobia yi ekwa ọchan tueru alí k'o nödị alí eka-nni, o nò tu wé enya.

⁶ Okènnyé hụ nò sì wé, "Atule ni egun; ọnụ rị a cho Jesu onyé Nazaréti, hụn wé kpogbu. O lihiguo! O rizi ebeni. Lee ni ebe wé te buto a! ⁷ Jen ni nwan d'e zi ụmụ-azụn a lẹ Pita ní 'O buruguo ní ụnụ uzó shi Galili; ebéhem kẹ ụnụ sikö d'a nò hụn a—k'o dọn gwa ọnụ."

[†] **Isi Nke Mmisèn:**⁴⁷ Josefụ

8 'Ya wę no gha ili hụ pụha, gbama ọso, makélé ọ tu wę enya, tu wę egun. O nwọnni onyé wę gwa ihién ọwulé uzó makéni egun rị a tu wę.

[Wę no be ni Pita lè ndị 'ya lè wę wị ihién ndịnị nke-nke. Omegụ, Jesu lè enwèn e no zipụ ụmụ-azụn a, wę gha ọwụwa-enya-anwụn ru ndidan enya-anwụn, wę d'e zi ozi nzuopụha-itebite, ozi hụ rị nsọ, rị ndụn jenrin ejen. Iseę.]

*Meri Onyé Mag'dala A Hun Jesu Ogèn O Gi Ghagụụ Onwụn Lihí
(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)*

9 Uz'utuntun ụhụohịn ibuzo imé izu-uka (hụn w'a kpo ụhụohịn-uka tannị), ogèn Jesu gi ghagụụ ọnwụn lihi, ọ no bu'zọ nwònpuha ebe Meri onyé Mag'dala rị—Meri onyé Mag'dala hụn ọ gha imé e chupụ eje-mmọn esa. **10** O no jenmè d'a gwa ibe e ndị wę ile wị e sòn Jesu, ebe wę ile sükürü, a kwan ekwan. **11** Kanị, ogen wę gi nü k'o ku ni Jizosi rizi ndụn, n'o hunguọ a, eginí w'ę dọn.

*Jesu ENwònpuha Ebe Ụmụ-azụn A Ebuo Jenkọ Emasụ Ri
(Luk 24.13-35)*

12 Onwan e megụ, 'ya kẹ Jesu no gi ụdi ozọ nwònpuha ebe ụmụ-azụn a ebụo jenkọ alị-ofia rị. **13** Wę no kin-azụn d'a gwa ụmụ-azụn a ndị hođunị, kanị egizikwọnị w'a dọn.

*Jesu ENwònpuha Ebe Ụmụ-azụn A Mmanai Ahụn Ri
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; Orụn Ndị-Ozi 1.6-8)*

14 Omegụ, Jesu no nwònpuha ebe ụmụ-azụn a mmanai ahụn rị e ri ihién-oriri. O no jụgbọ wę

make obi-ebuo wę le obi wę zeni, makeni egini wę ihien ndị hunn'a n'ọ ghaguo ọnwụn lihi gwa wę dọn.
¹⁵ O no ye wę iwü, si, "Ghagbamé ni ụwa ile d'e zi ihiyan ile ozioma. ¹⁶ Onyę ọwule hụn kwerini, e mę wę e mirin-Chuku, jenkọ d'e nwę nzuopuha; kale, onyę ọwule hụn kwerileni, ikpe jenkọ d'a ma a.
¹⁷ Ahịma ndịnị siko d'e son ndị kwerini: wę siko d'e gi efan m chupụ eje-mmɔn; wę jenkọ d'a su asusụ ndị ozọ rị ichen-ichen wę marinleni; ¹⁸ wę k'a saeka gi ẹka buru agwo; wę ri nshi, o nwọnni ihien o jenkọ d'e mę wę; wę jenkọ d'e bu ẹka kwasi ndị emu rị a kụ, a dịnhịn wę."

*E We Wę Jesu Si Elu-igwee
 (Luk 24.50-53; Orụn Ndi-Ozi 1.9-11)*

¹⁹ Ogęn Di-nwọnni-enyi wụ Jesu gi gwagụụ umu-azụn a oku ndịnị, Osolobue no we e si elu-igwee d'a nodị ali ẹka-nni Osolobue. ²⁰ 'Ya umu-azụn a no jenmę d'e zi ozioma ebe ile, Di-nwònni-enyi no noyen'i wę, e gi orụn-atumenna o gi rị e son e a ghosi ni ozi wę wụ ezioku.]

**Elu Ohun: Ekukwɔ-Nso (Azuun Ohun rɪn'a)
Revision of New Testament in Ika**

copyright © 2010 Wycliffe

Language: Ika

Translation by: Wycliffe

Ika (ikk) Nigeria

In Nigeria the word Ika is not only the name of the Ika people, but is also used to designate a local government area in the Akwa Ibom State. The Ika people are a sub group of the Igbo people. It is interesting to note that Ika is the name of a town in Croatia is one of the eight Annang local government areas of the local government areas in Akwa Ibom State. An alternative name for the Ika people is Ika-Annang. There appears to be another dialect of Ika that is spoken in Delta State of Nigeria.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789789037056

Revision

The New Testament

in Ika

© 2010, Wycliffe. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

31b0248e-272a-5dee-8226-bcc00c54d9b1